

Základy algoritmizace

8. Rekurze

doc. Ing. Jiří Vokřínek, Ph.D.

Katedra počítačů

Fakulta elektrotechnická

České vysoké učení technické v Praze

Základy algoritmizace

- Dnes:
 - Rekurze
 - Faktoriál
 - Obrácený výpis posloupnosti
 - Hanojské věže
 - Fibonacciho posloupnost

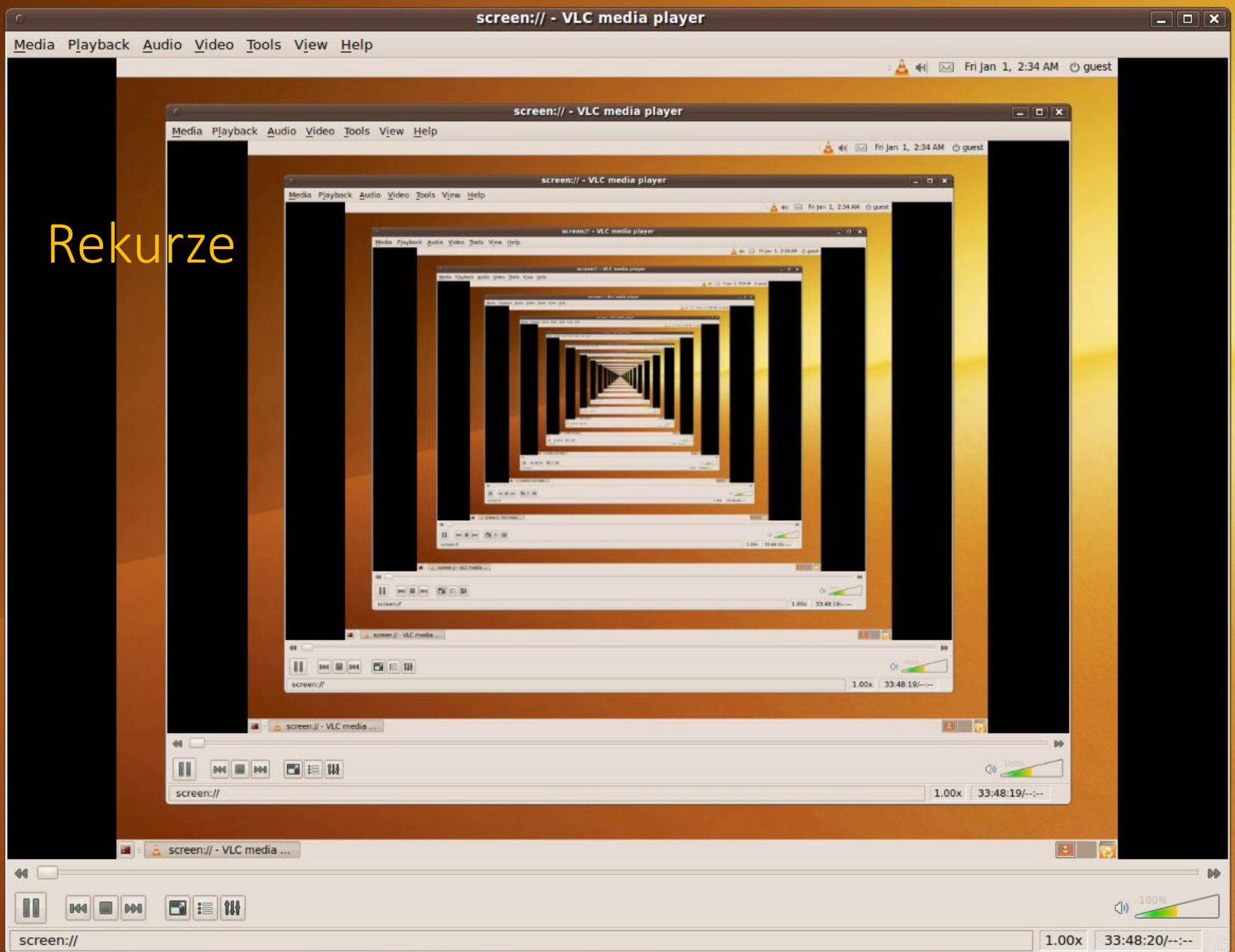
Rekurze

„To iterate is human, to recurse divine“

L. Peter Deutsch

<http://www.devtopics.com/101-great-computer-programming-quotes/>

Rekurze

Výpočet faktoriálu

■ Iterace

$n! = n \cdot (n-1) \cdot (n-2) \cdot \dots \cdot 2 \cdot 1$

```
def factorialI(n):  
    f = 1  
    for i in range(n, 1, -1):  
        f *= i  
    return f
```

■ Rekurze

$n! = 1$ pro $n \leq 1$

$n! = n \cdot (n-1)!$ pro $n > 1$

```
def factorialR(n):  
    if n > 1:  
        return n * factorialR(n-1)  
    else:  
        return 1
```

Pozor, Python omezuje počet vnoření (default recursion limit) na 1000

Příklad – výpis posloupnosti

■ Úloha

Vytvořte program, který přečte posloupnost čísel a vypíše ji v opačném pořadí

■ Rozklad problému

- Zavedeme abstraktní příkaz „*obrat posloupnost*“

- Příkaz rozložíme do tří kroků:

1. Přečti číslo

Číslo uložíme pro pozdější „obrácený“ výpis

2. Pokud není detekován konec, „obrat posloupnost“

Pokračujeme ve čtení čísel

3. Vypiš číslo

Vypíšeme uložené číslo

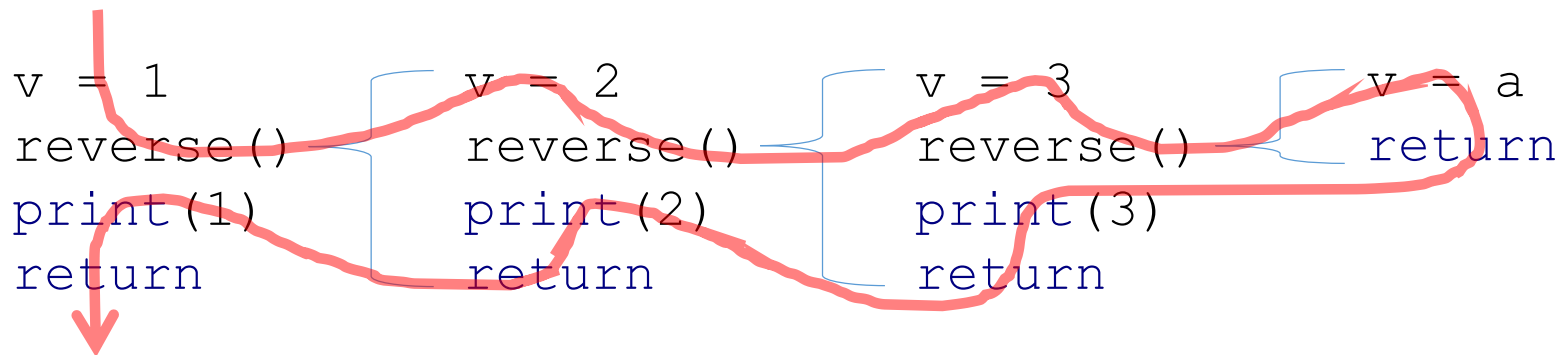
Příklad – výpis posloupnosti

■ Řešení

```
def reverse():  
    v = input()  
    if v.isdigit():  
        reverse()  
        print(v)  
    return
```

1
2
3
a
3
2
1

reverse()

Příklad – hanojské věže

■ Úloha

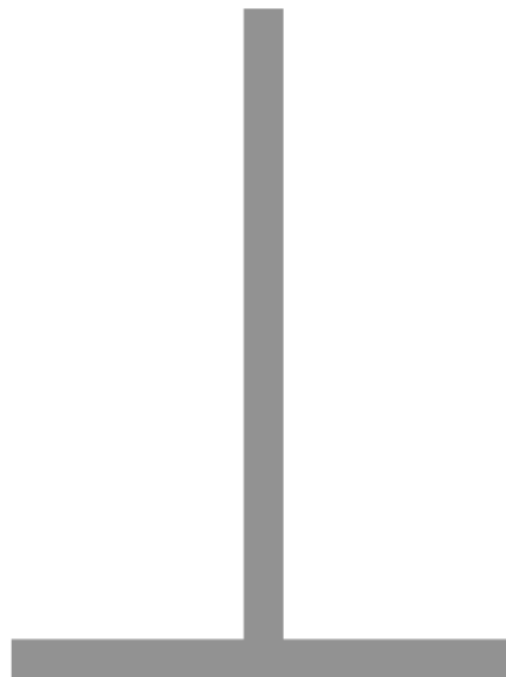
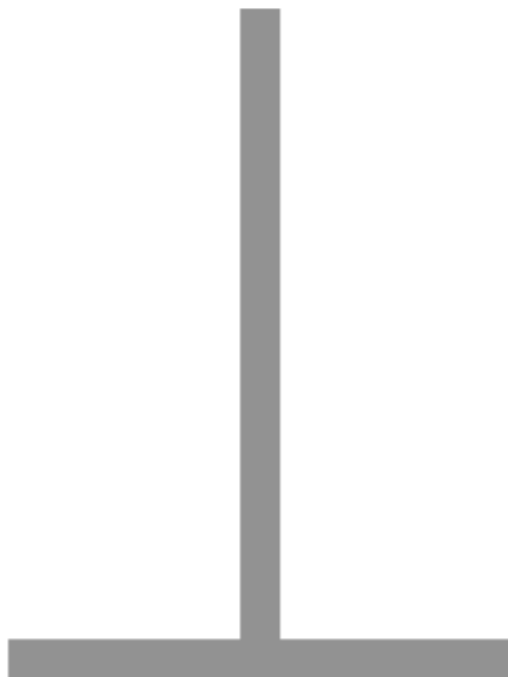
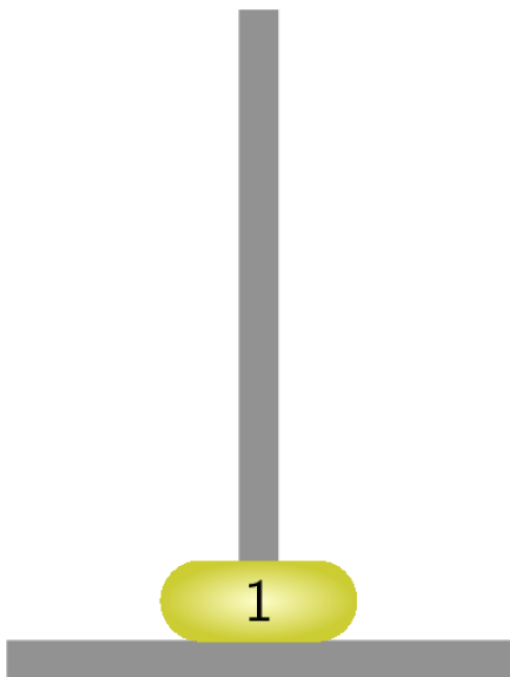
Přemístit disky na druhou jehlu s použitím třetí (pomocné) za dodržení pravidel:

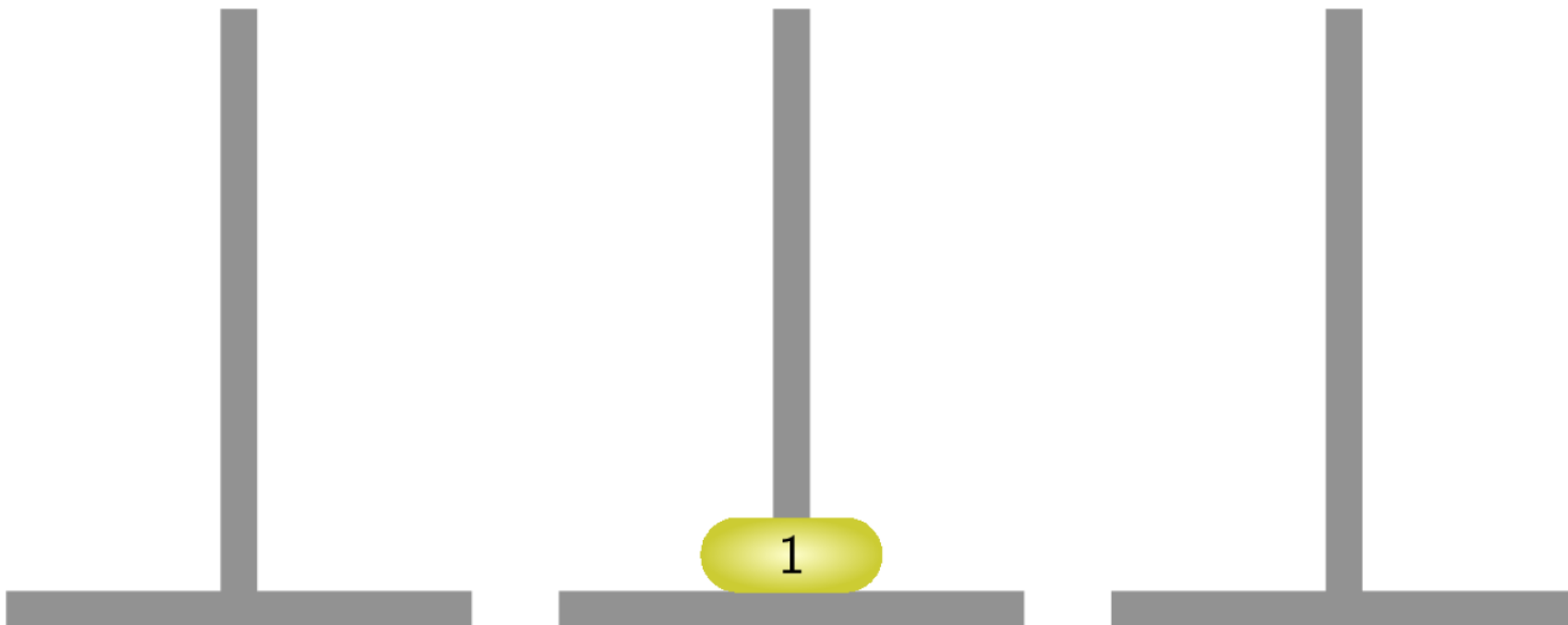
1. V každém kroku můžeme přemístit pouze jeden disk a to vždy z jehly na jehlu

Disky nelze odkládat mimo jehly

2. Položit větší disk na menší není povoleno

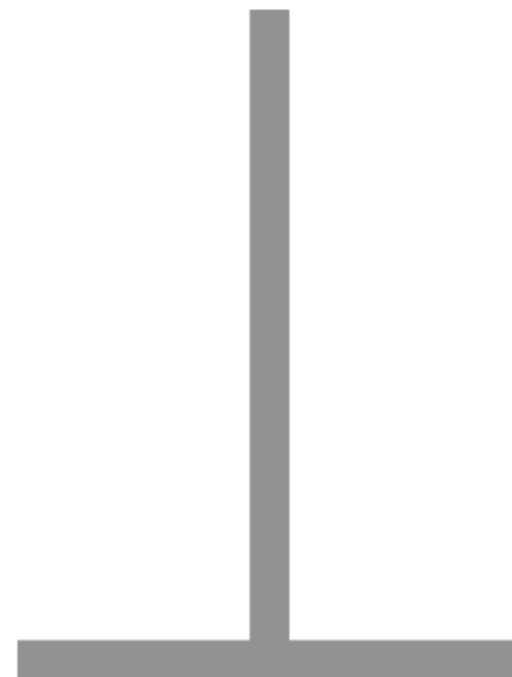
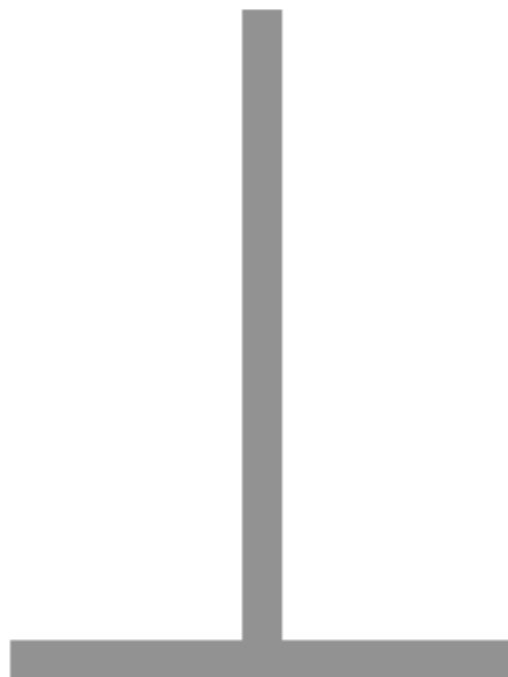
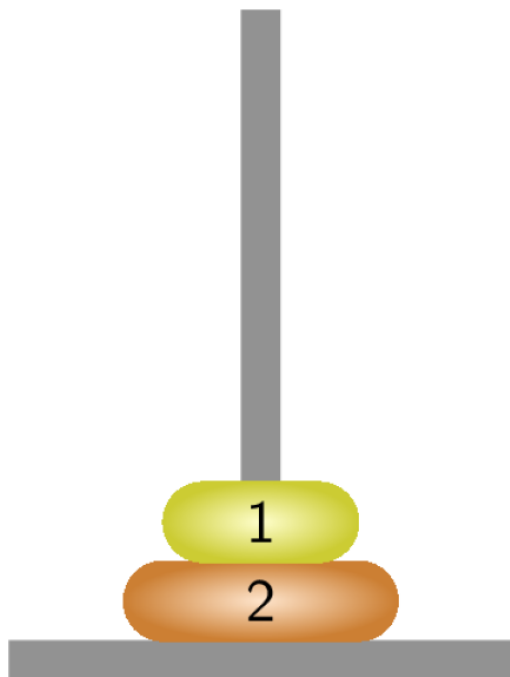

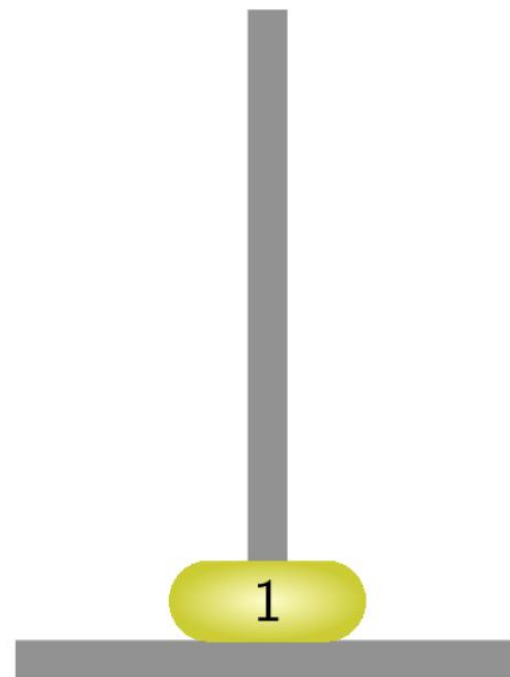
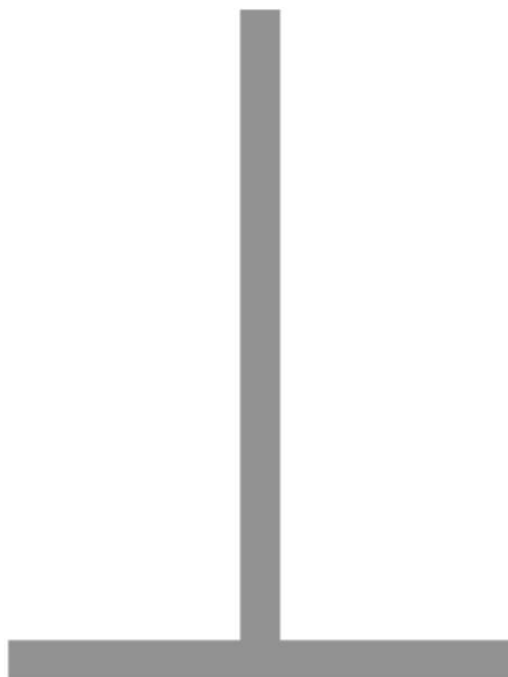
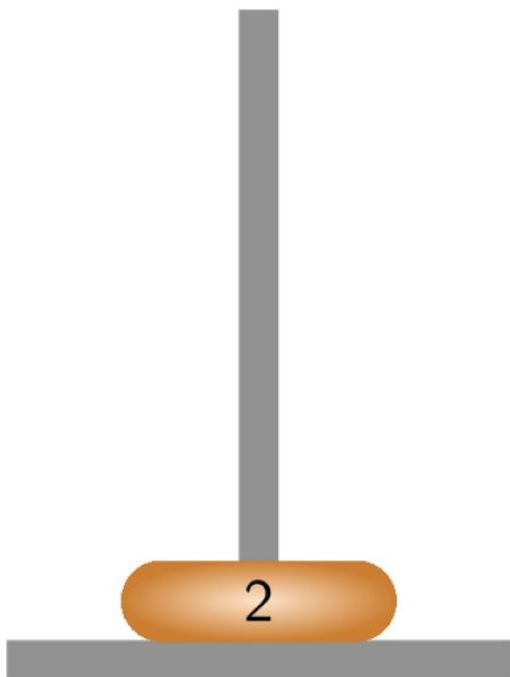

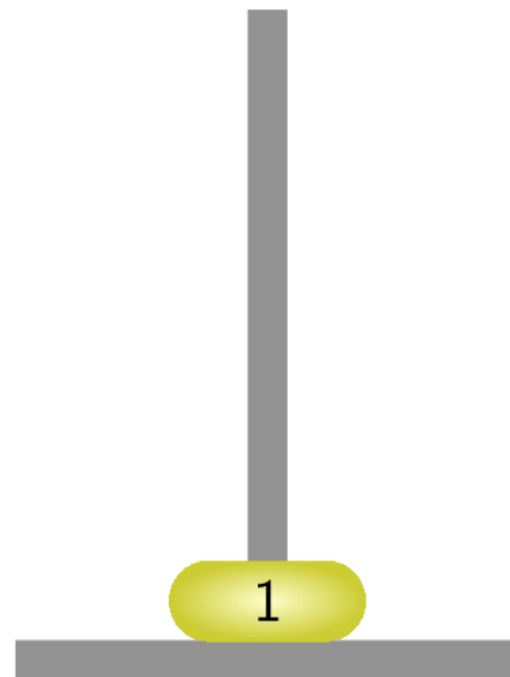
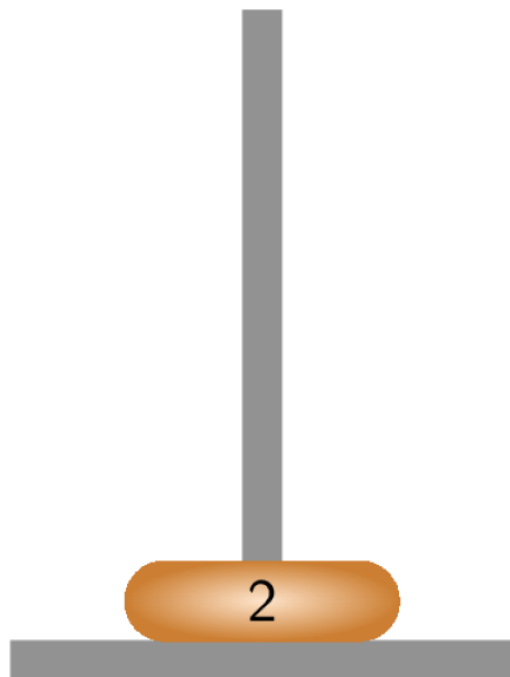
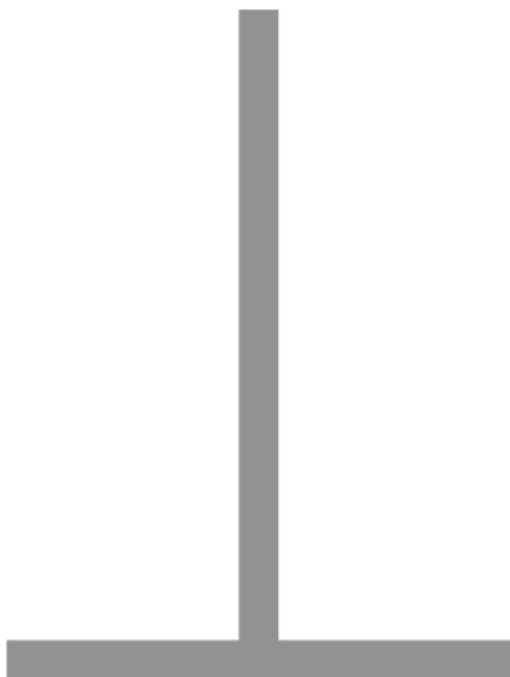

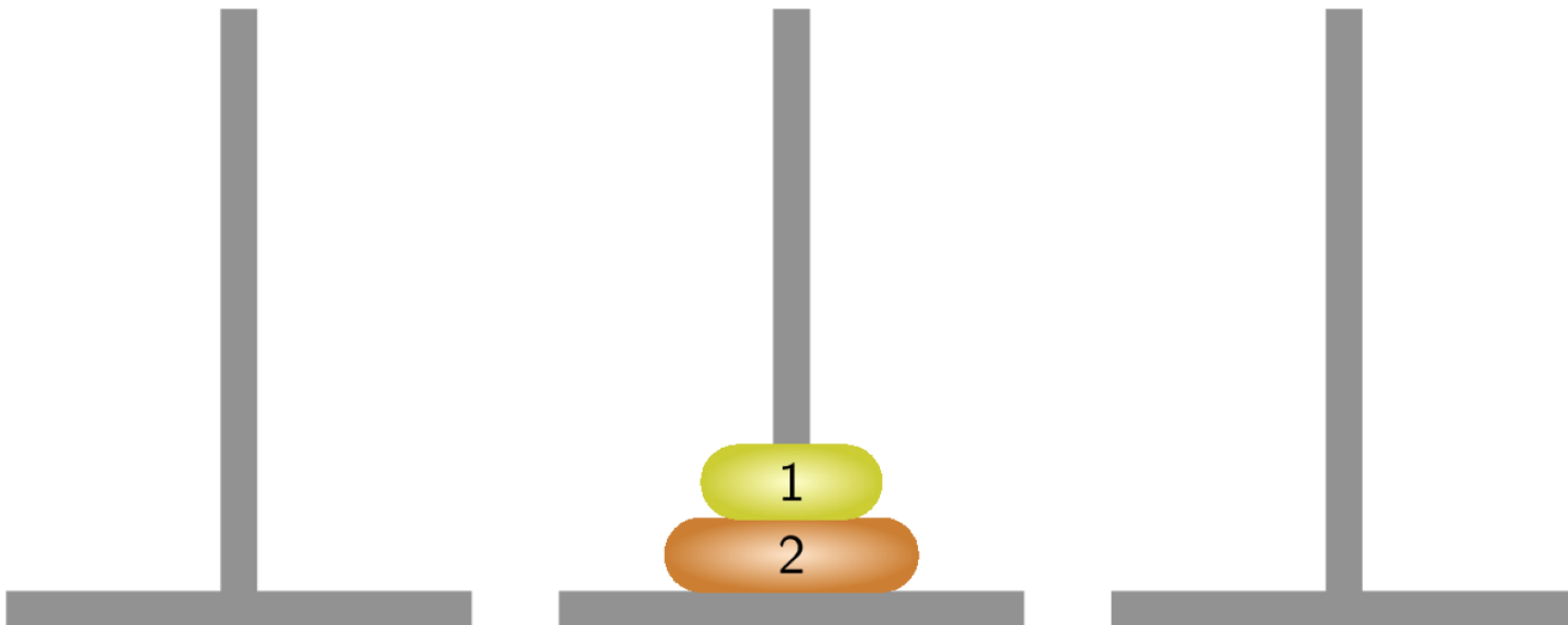
Hotovo

1

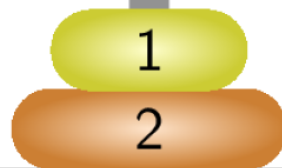

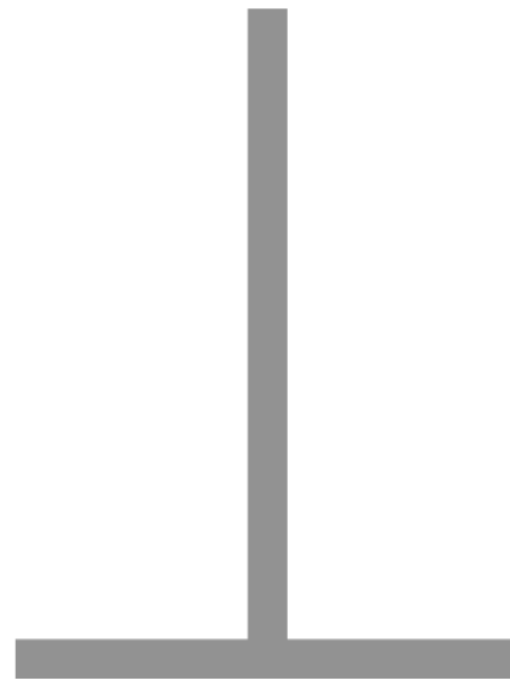
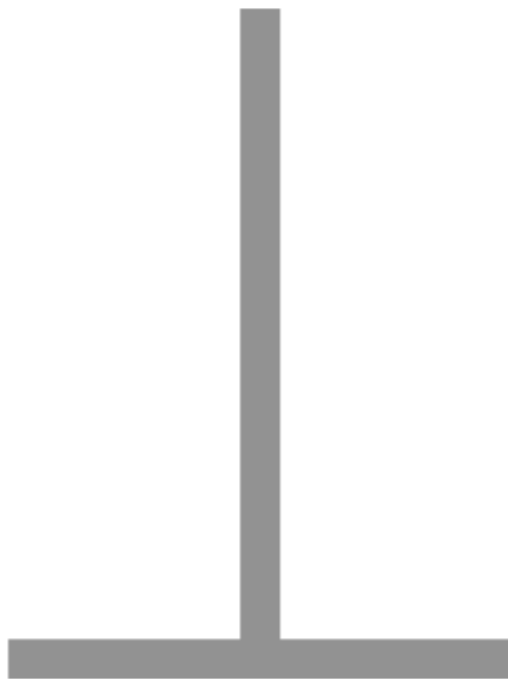
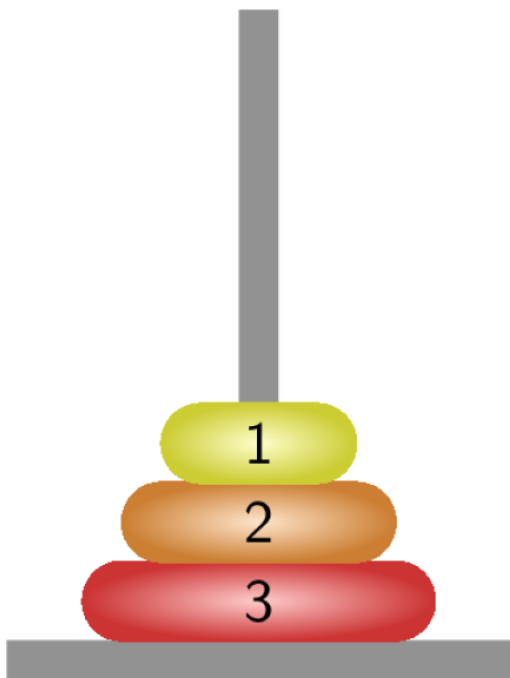

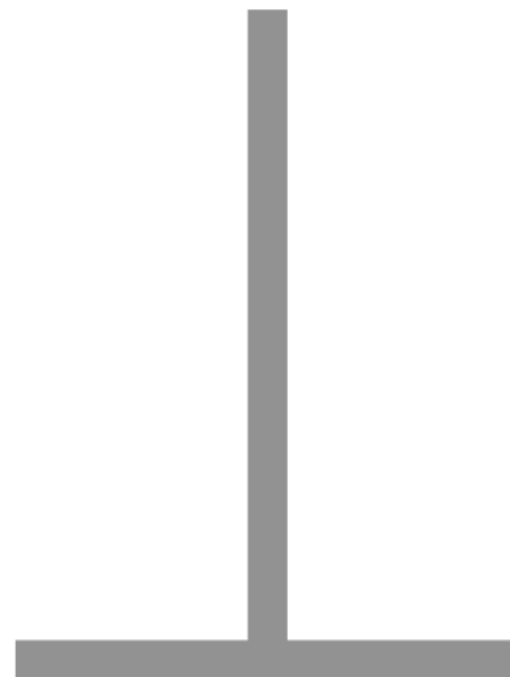
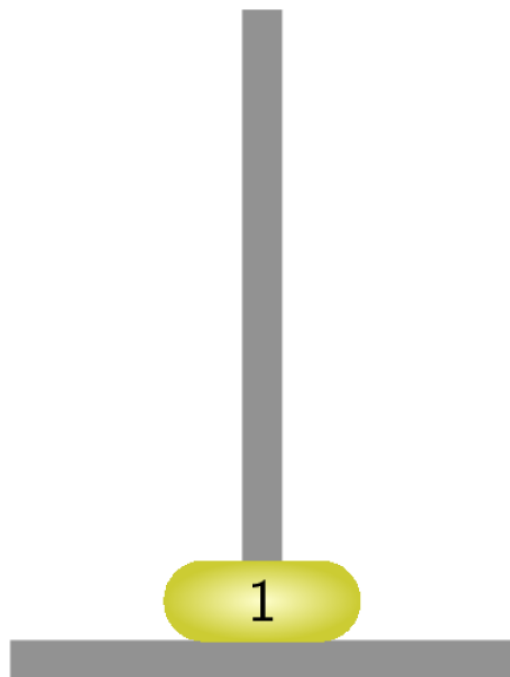
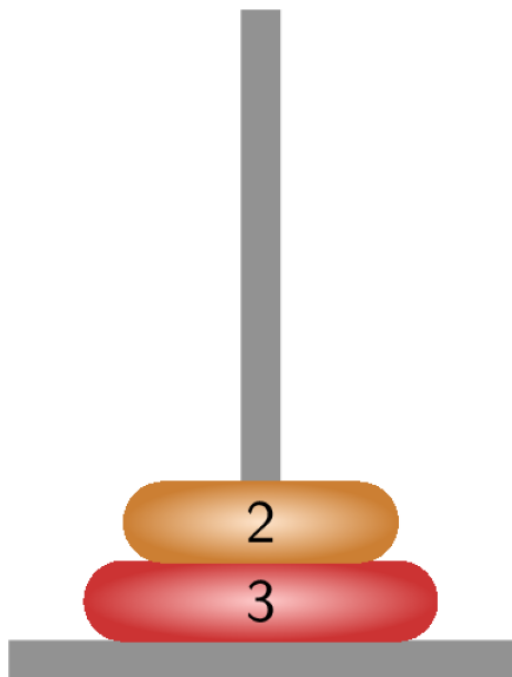

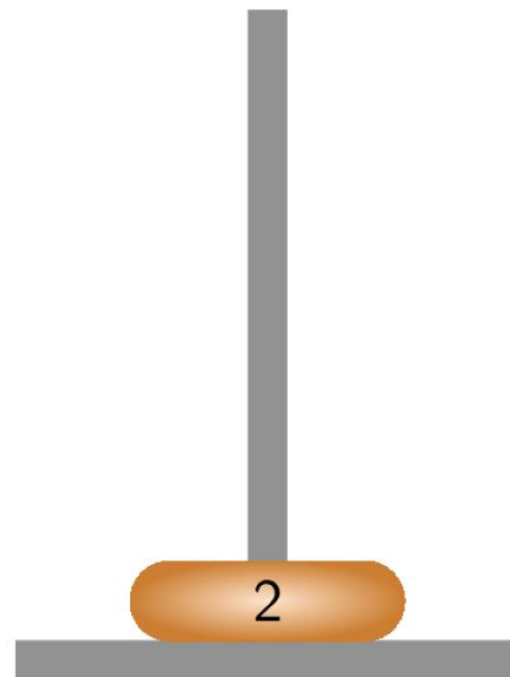
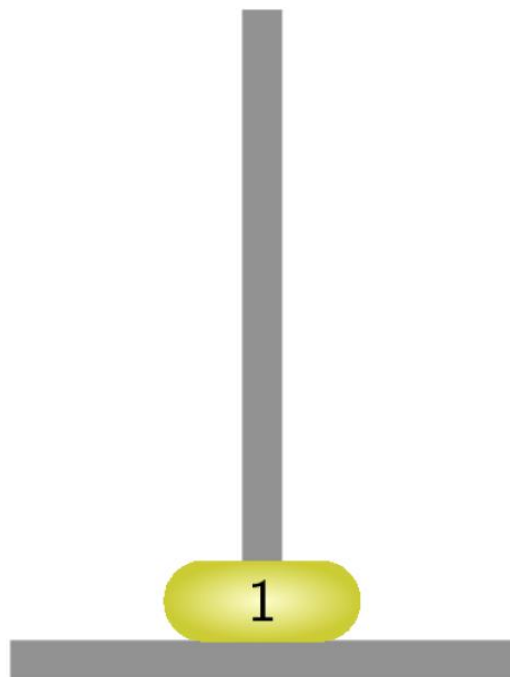
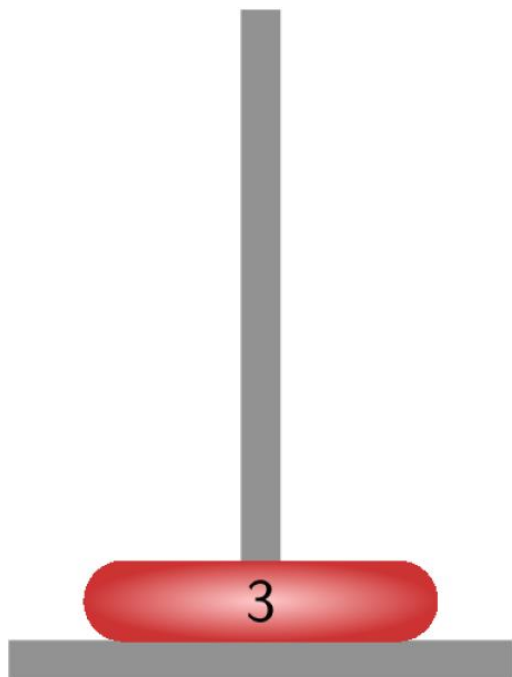

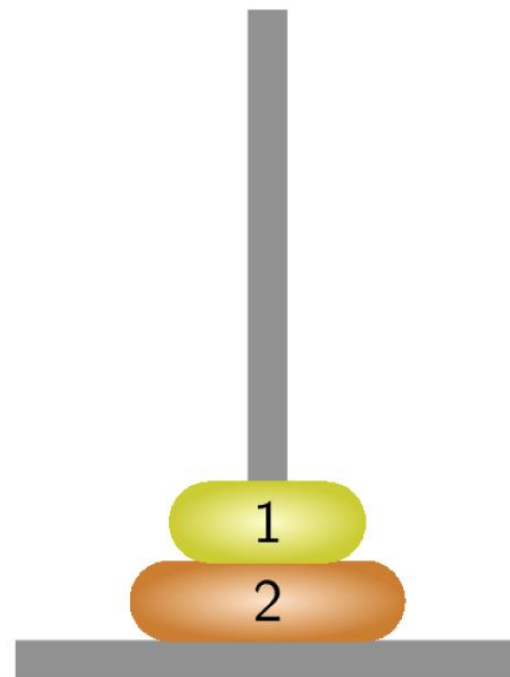
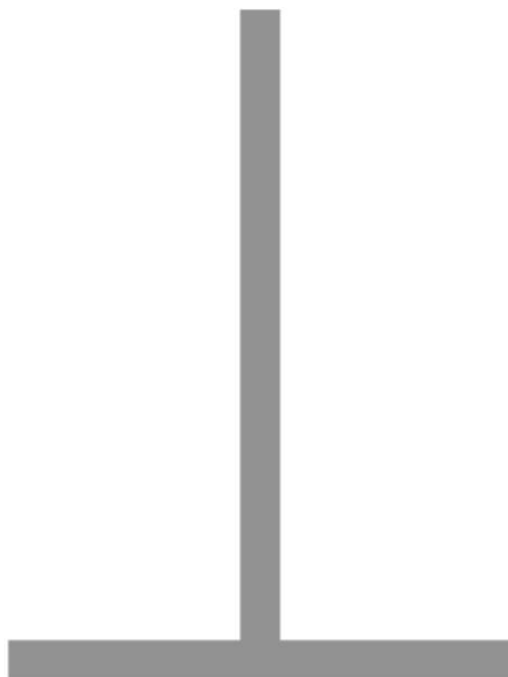
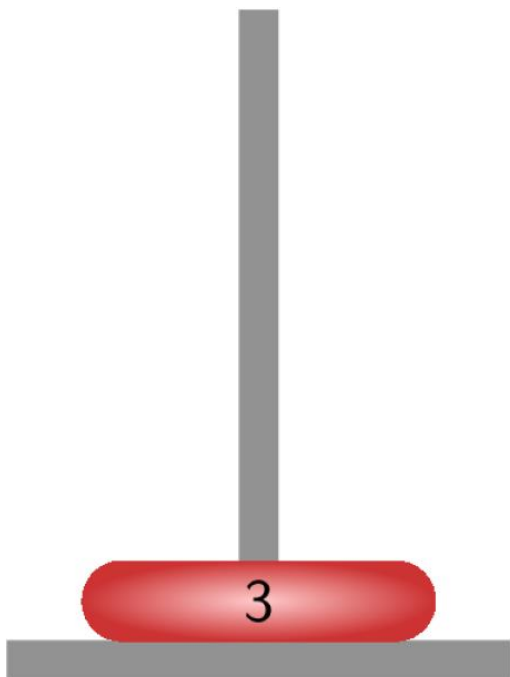
Hotovo

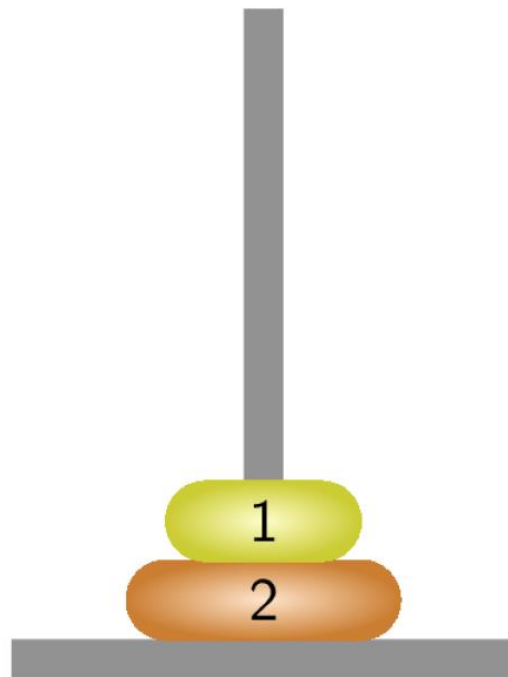
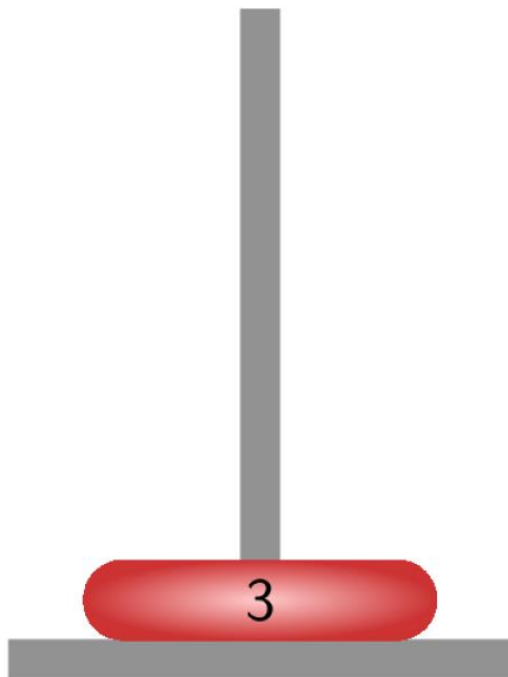
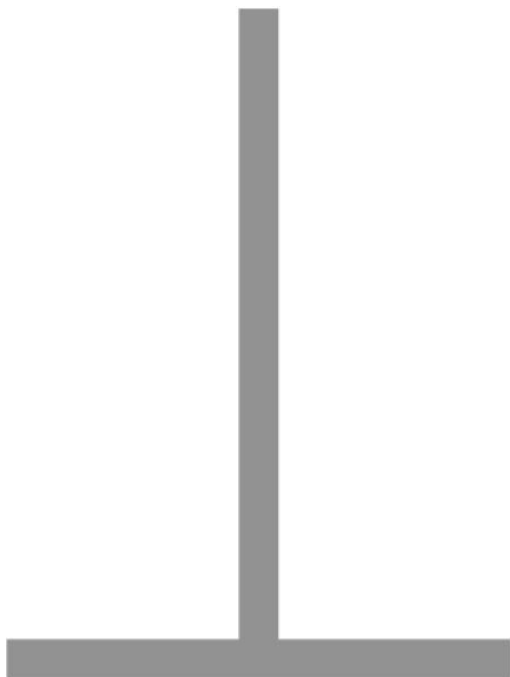

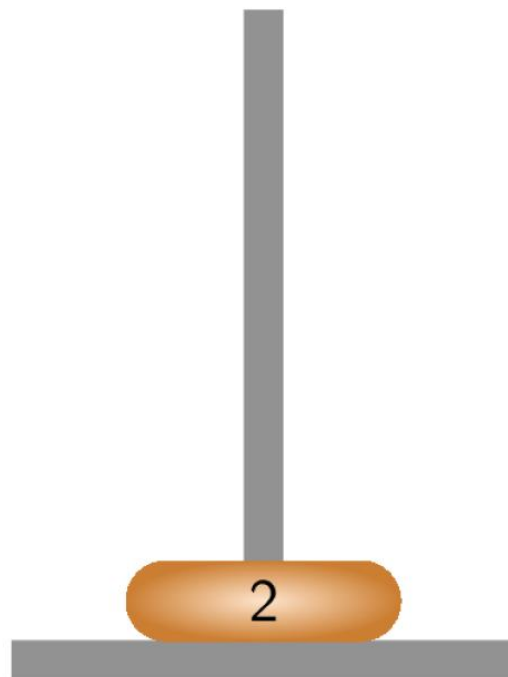
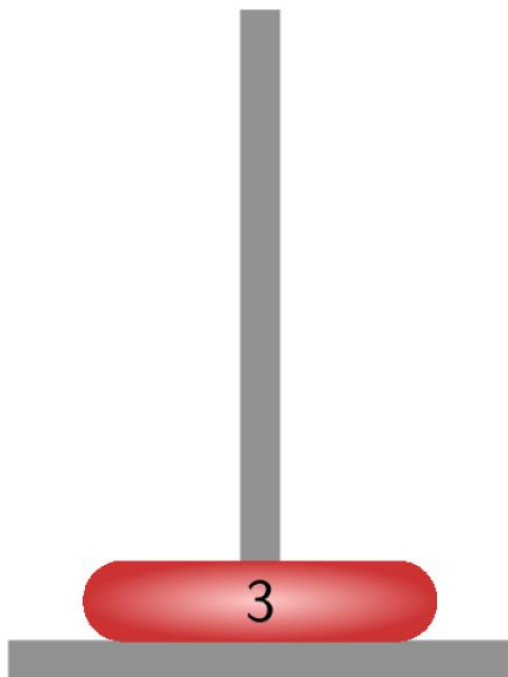
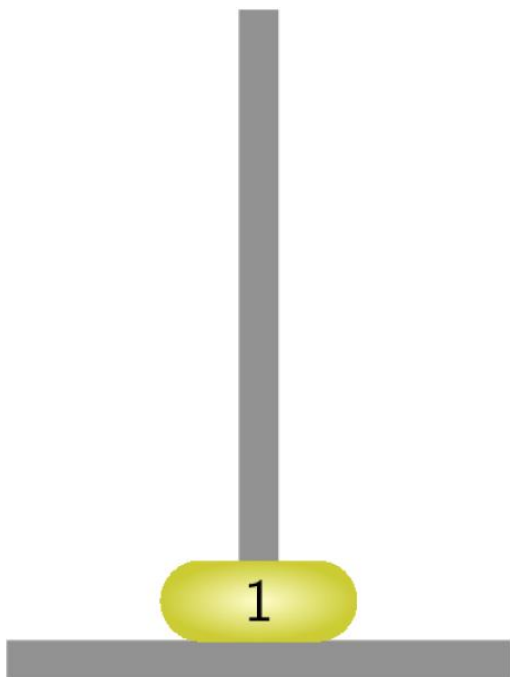

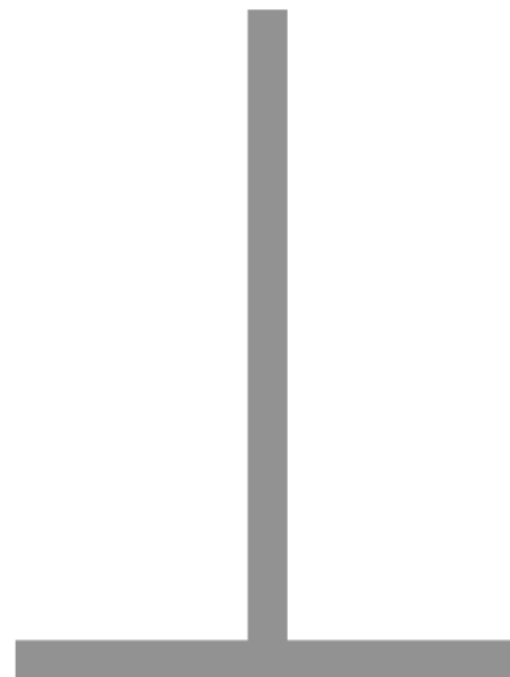
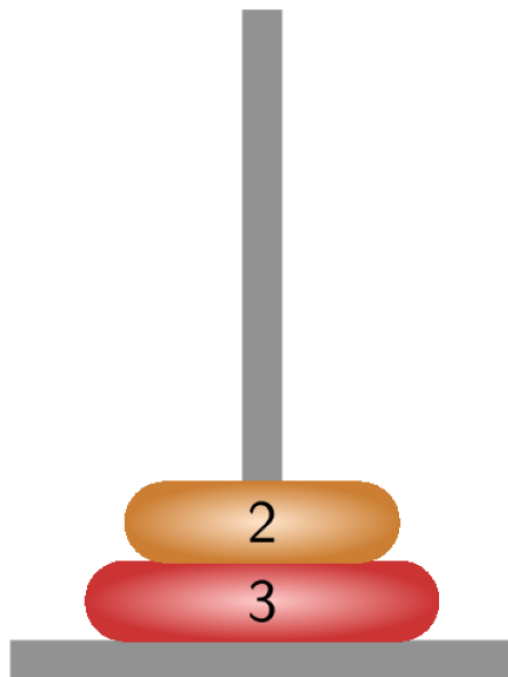
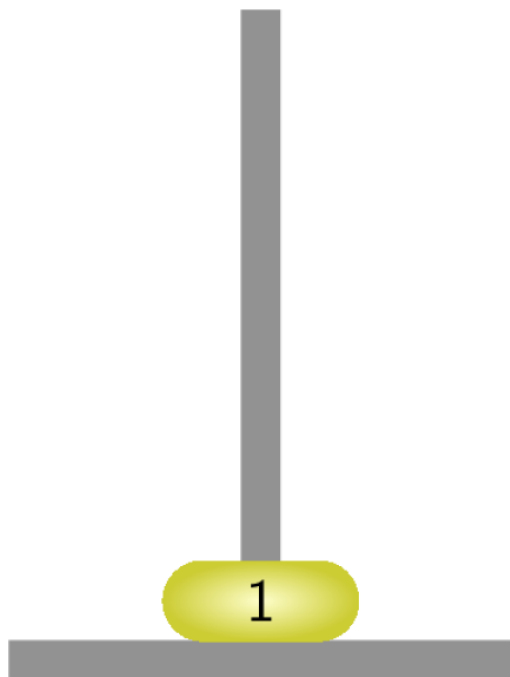

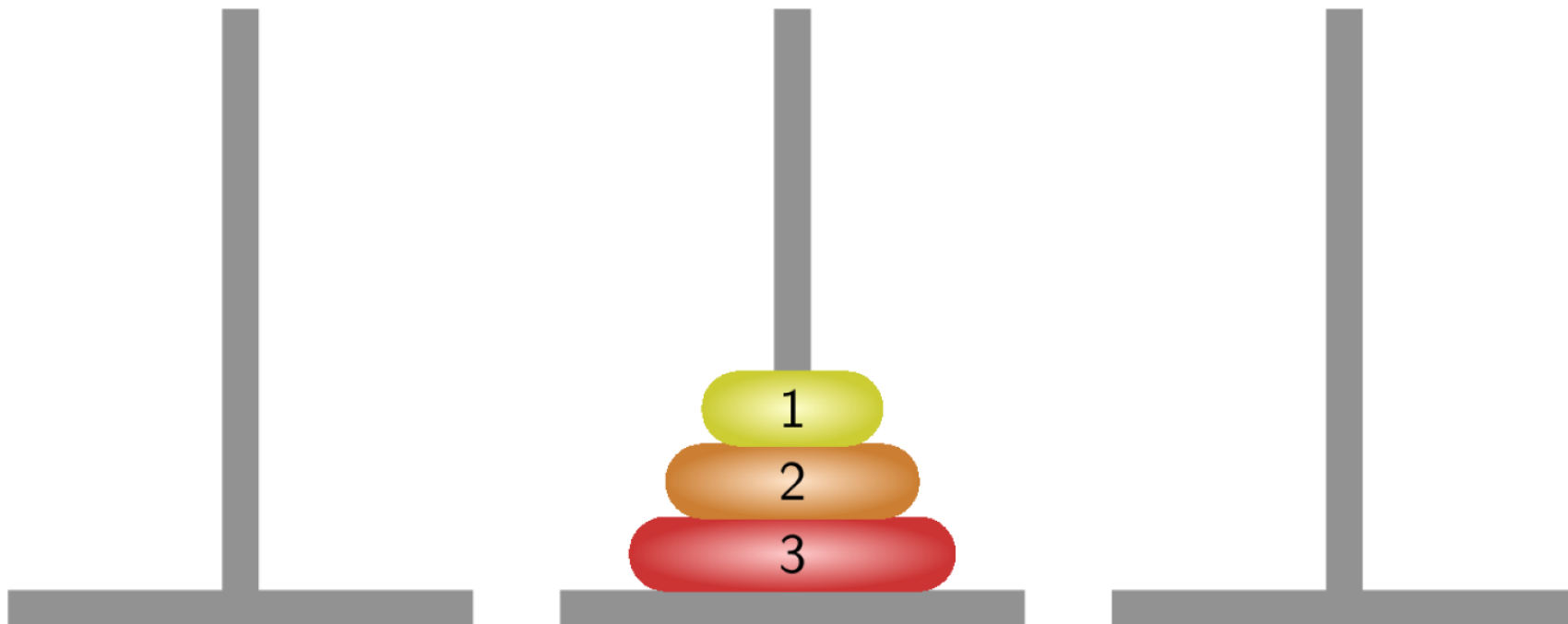

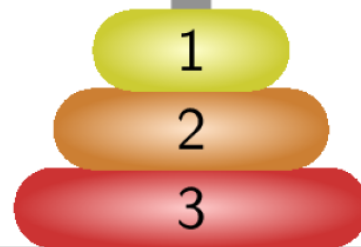

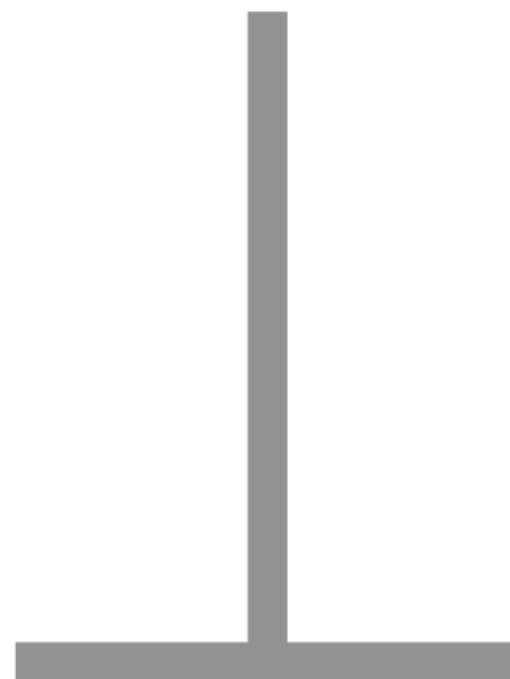
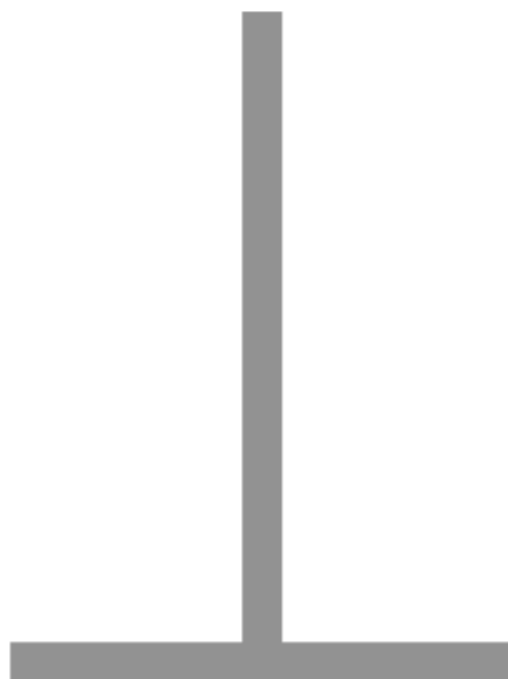
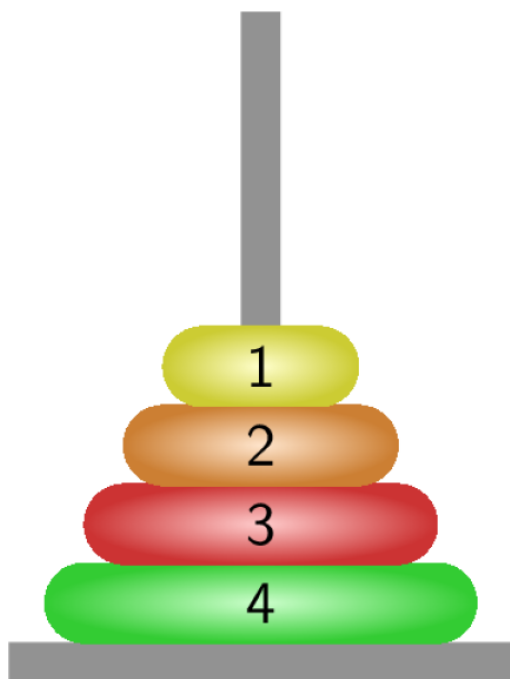

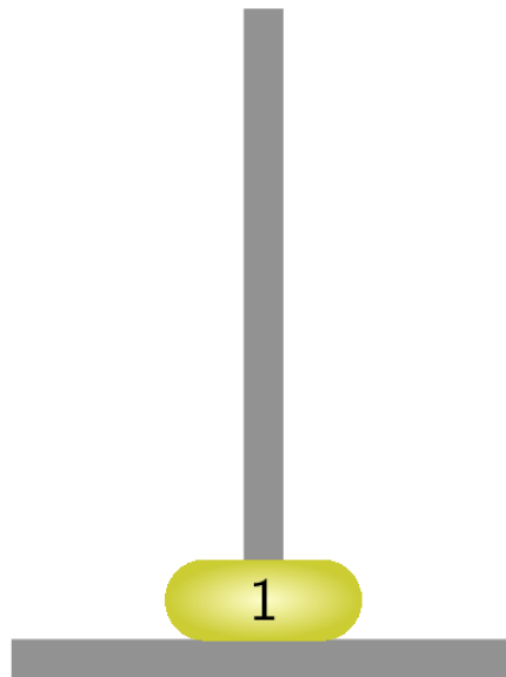
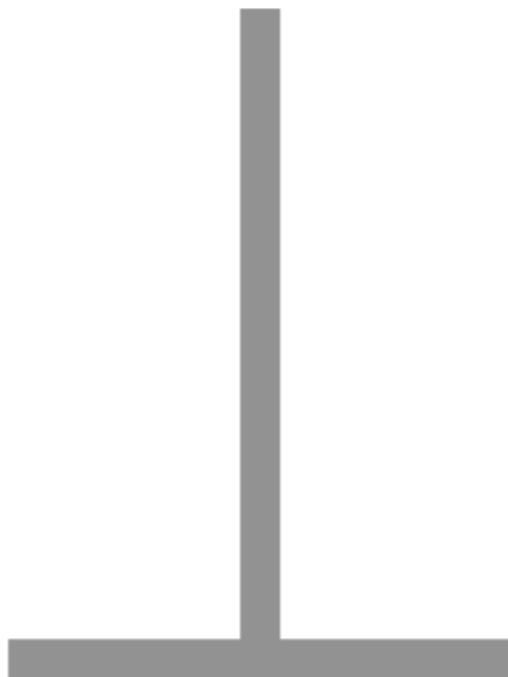
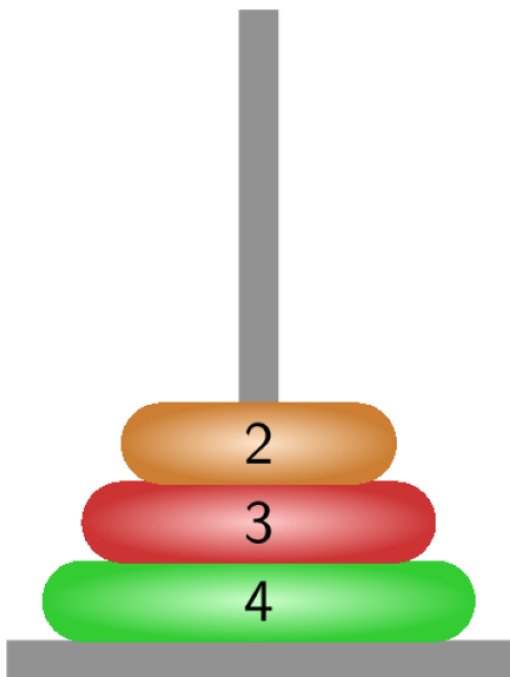

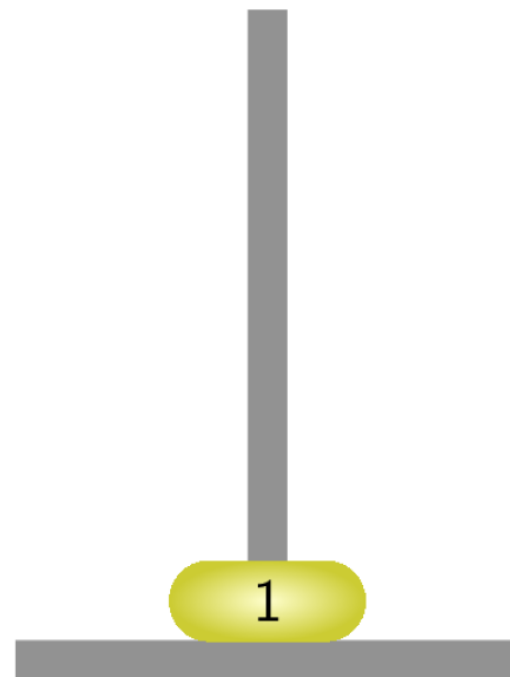
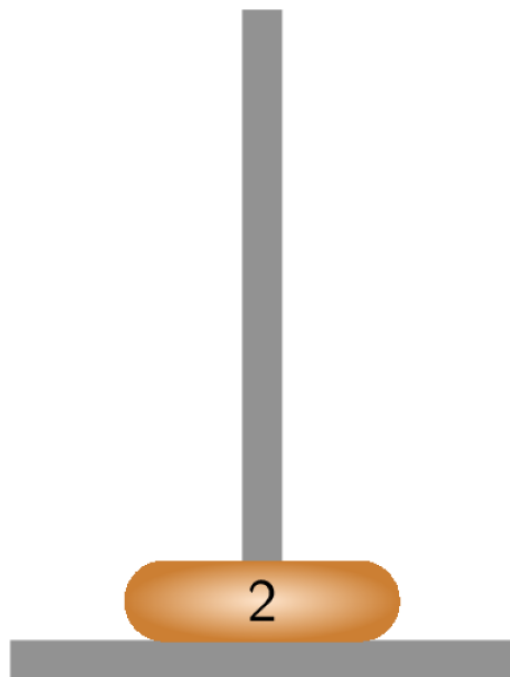
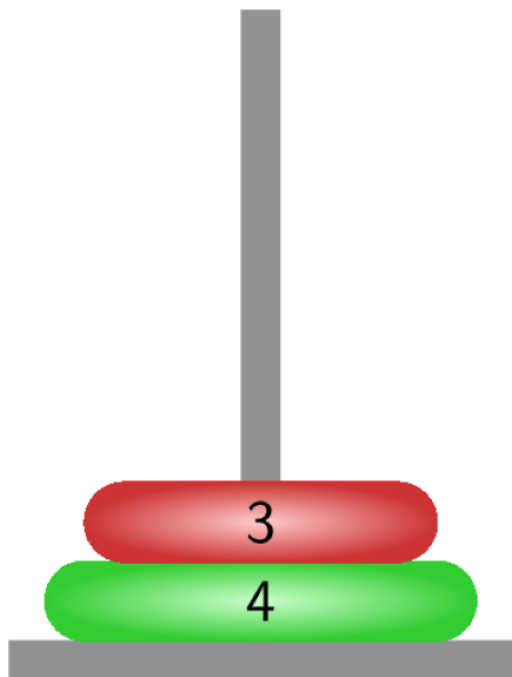

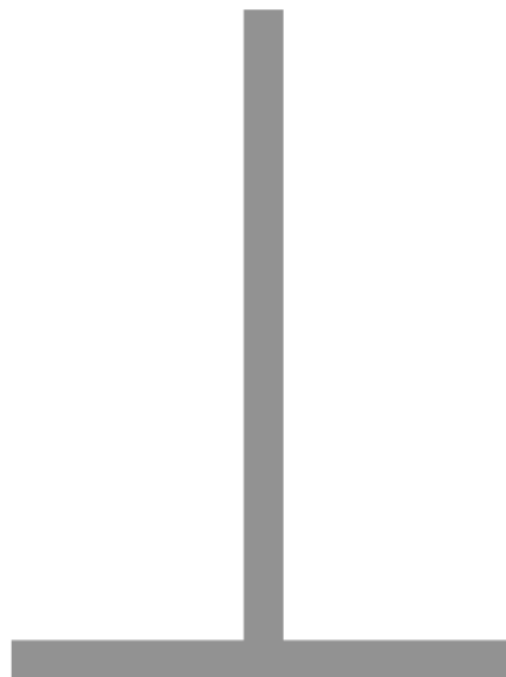
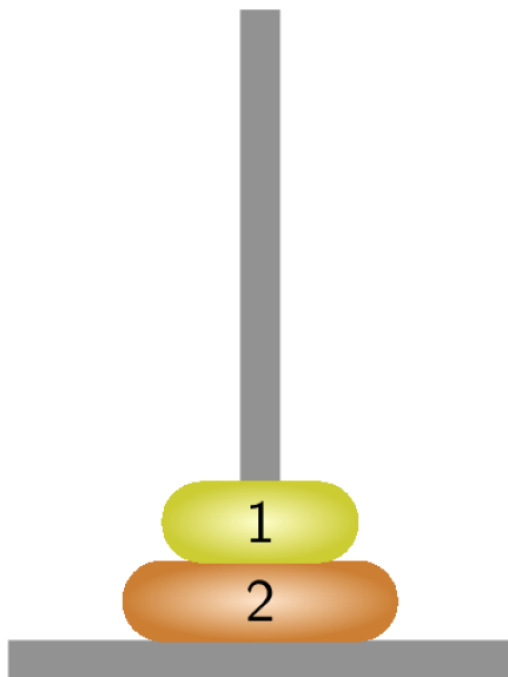
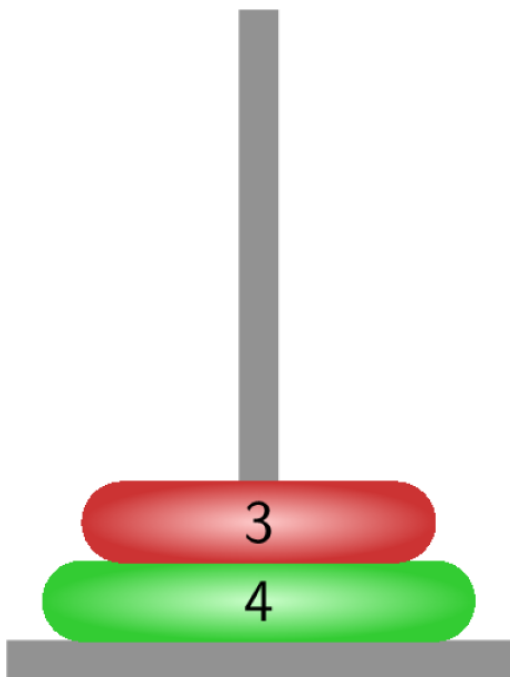
Hotovo

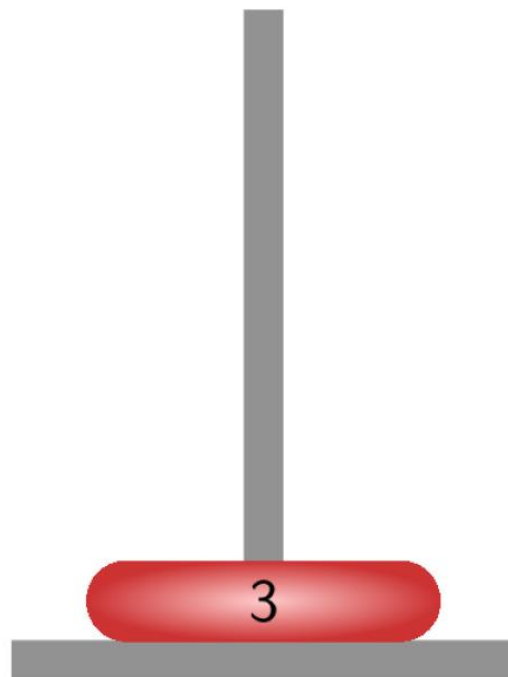
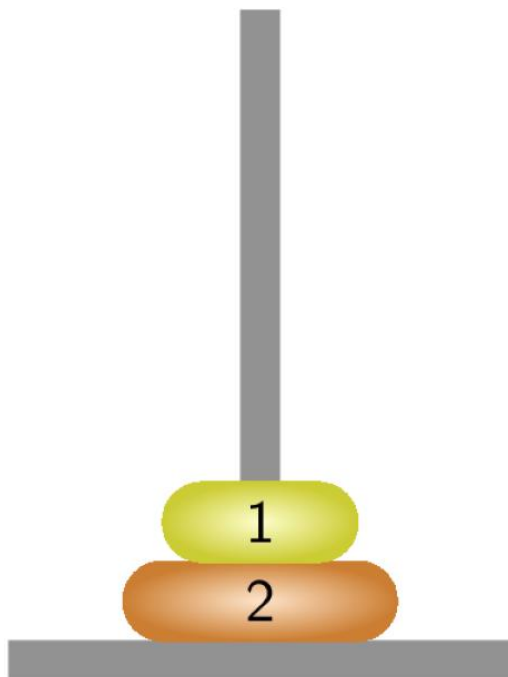
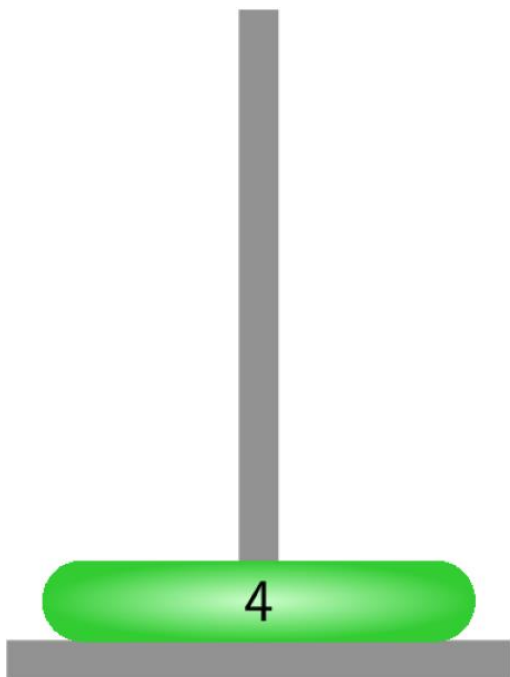

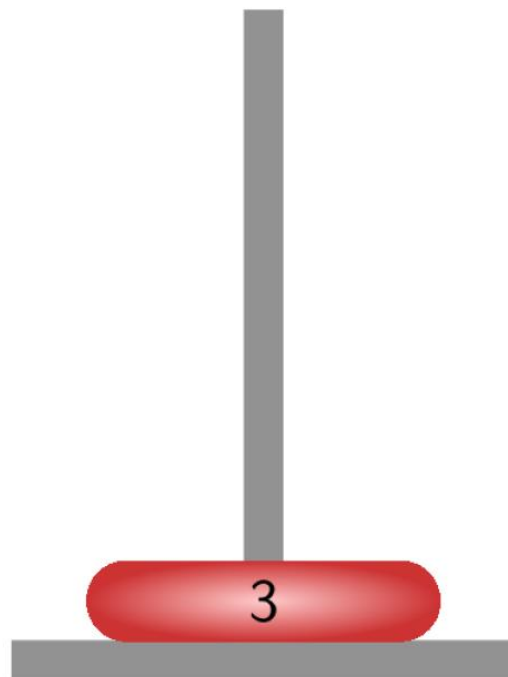
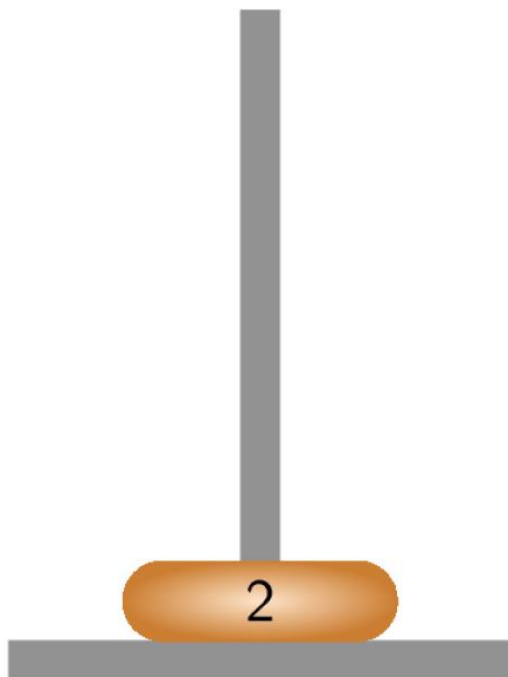
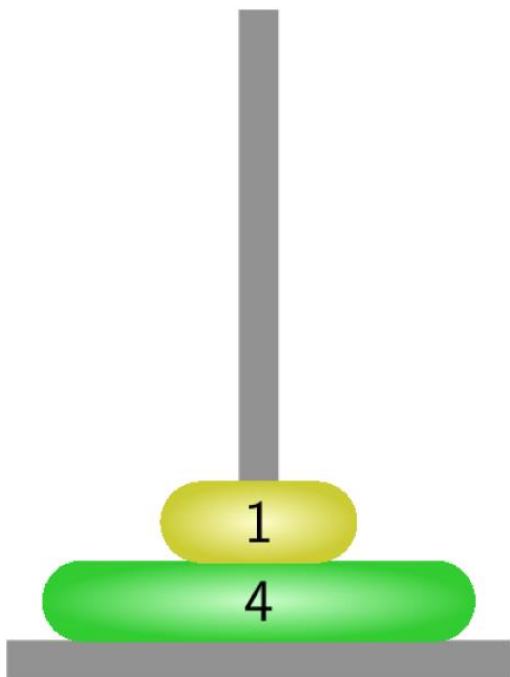

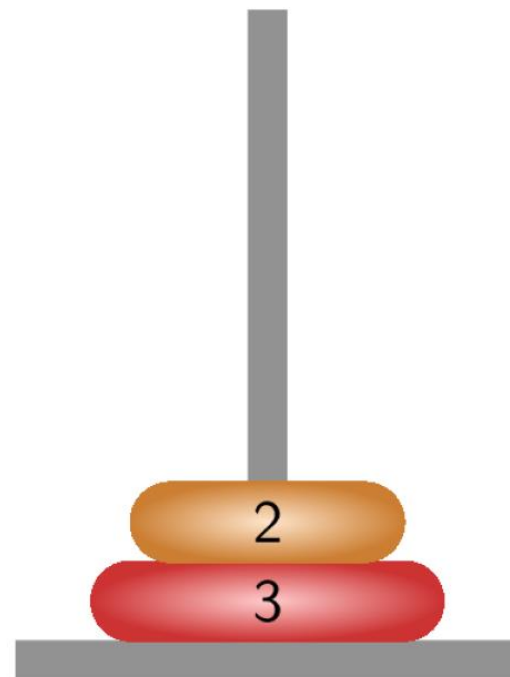
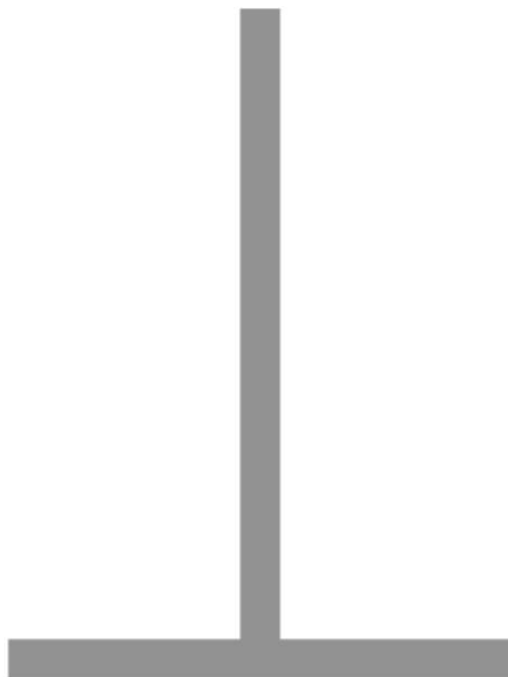
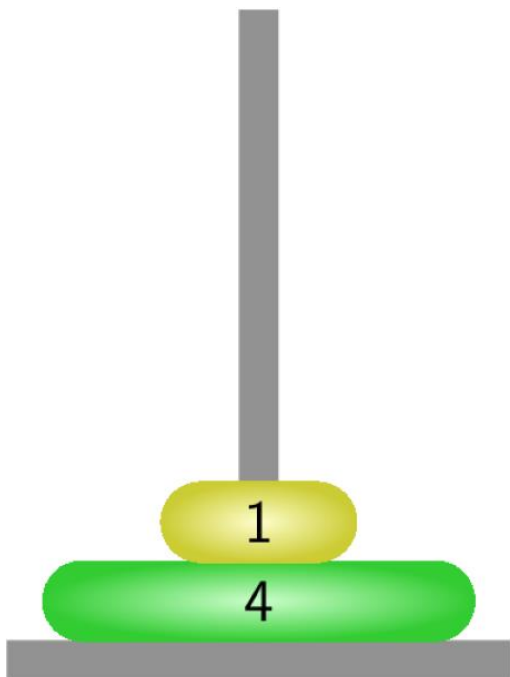

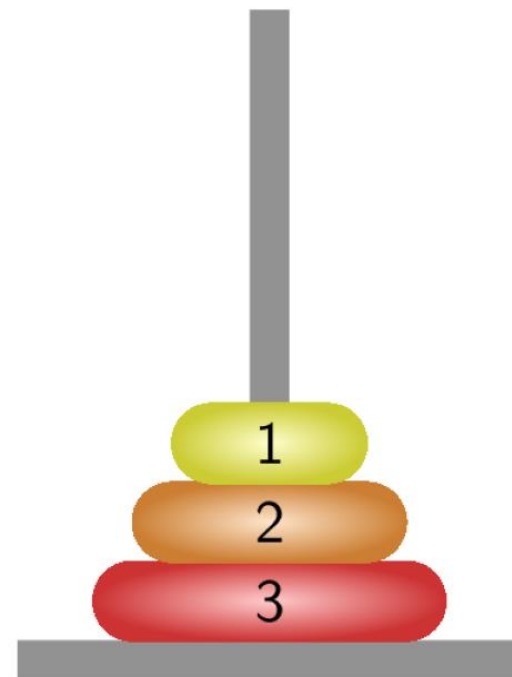
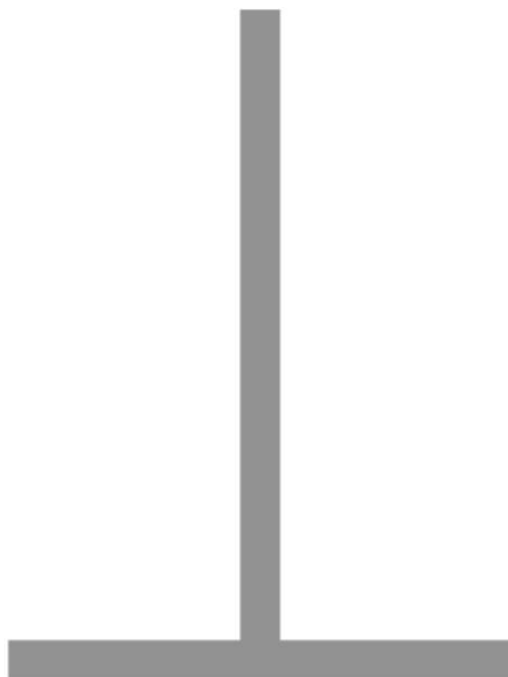
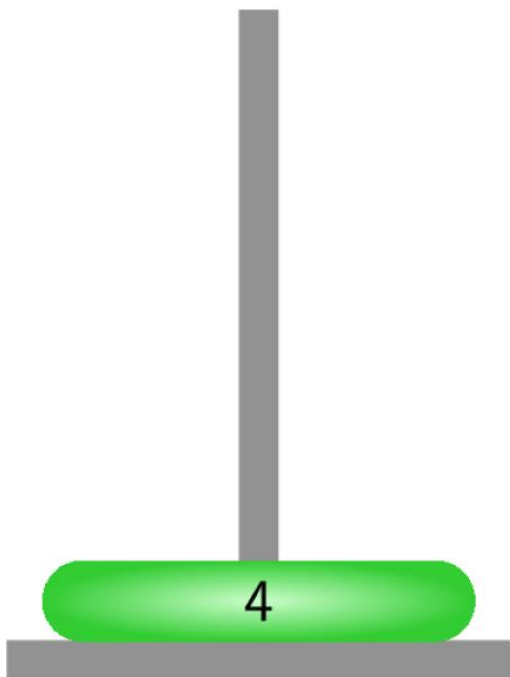

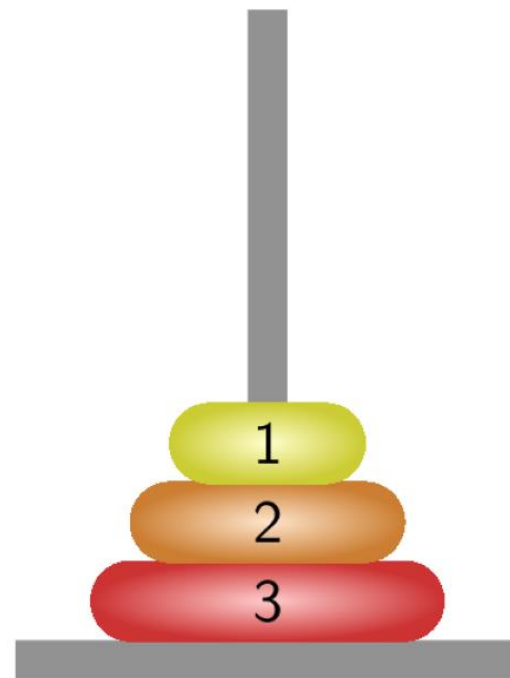
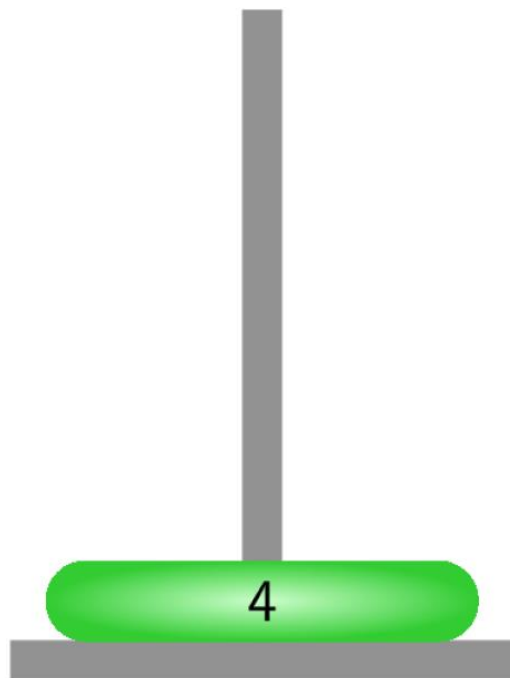
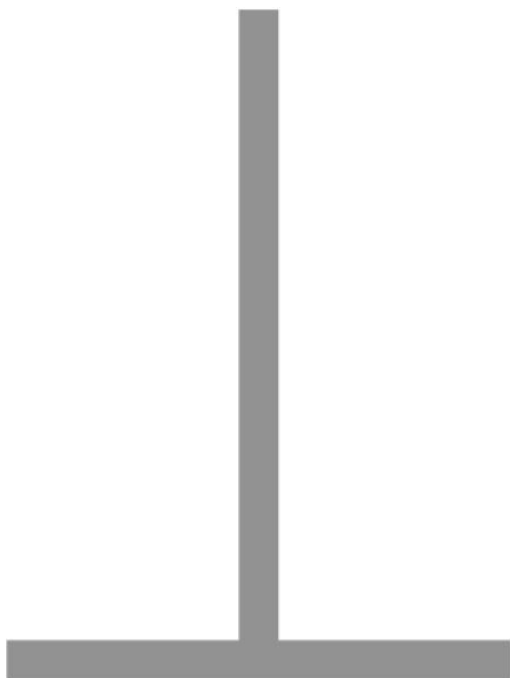

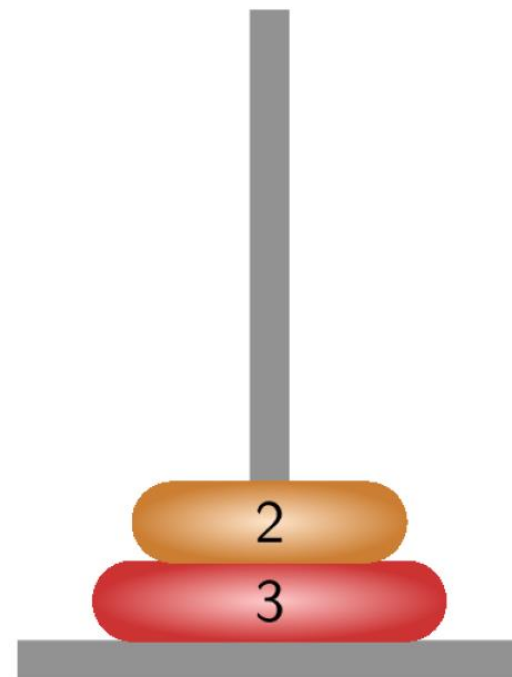
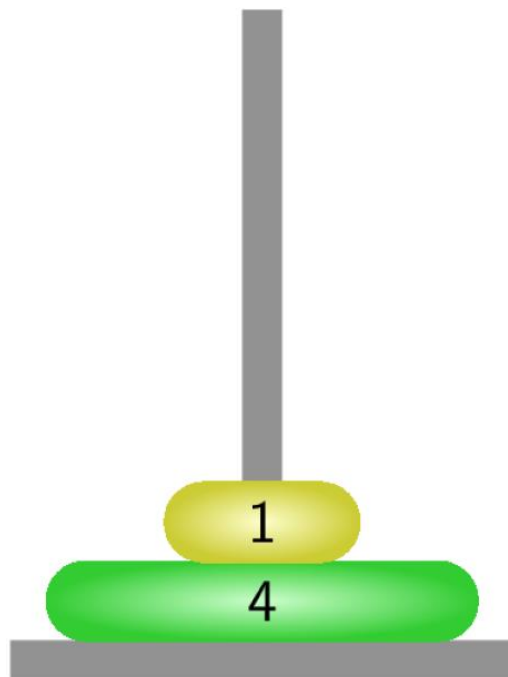
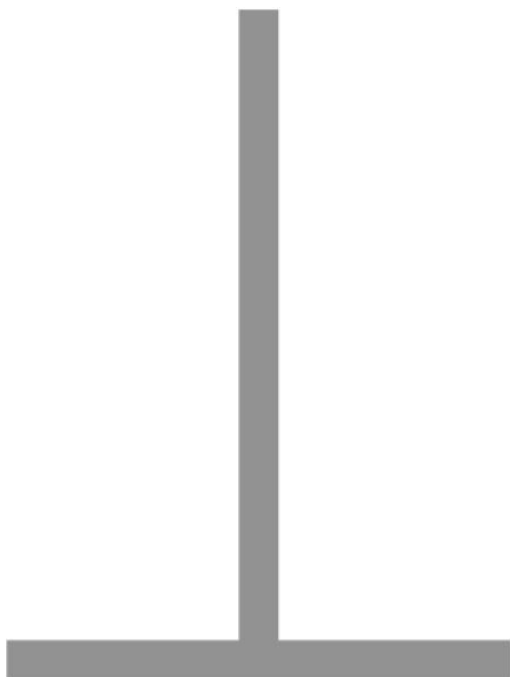

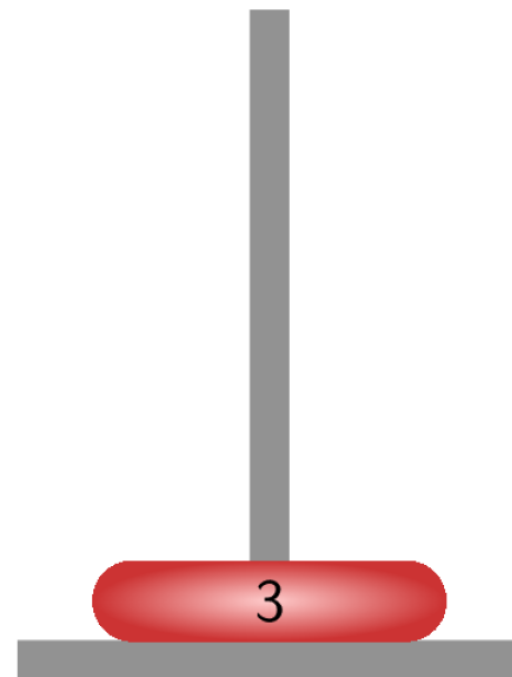
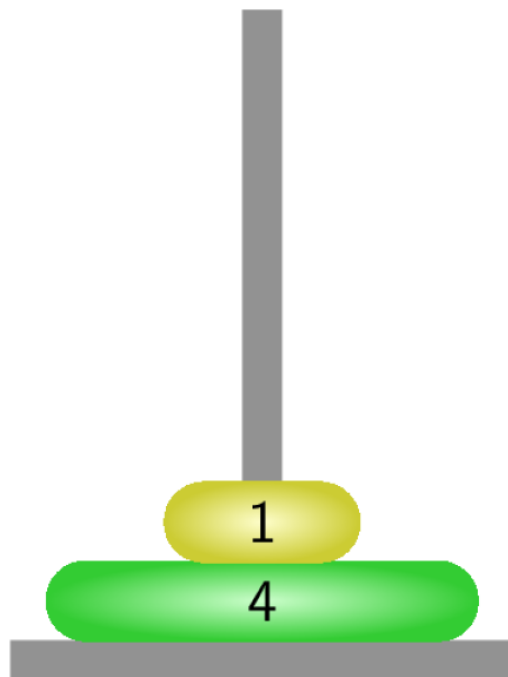
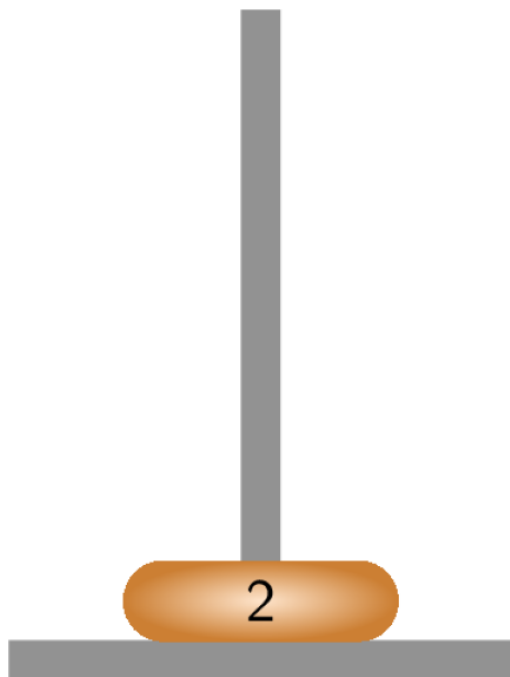

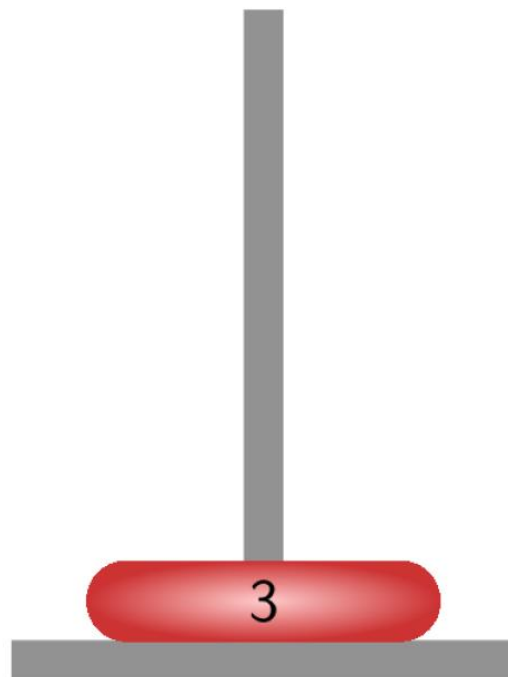
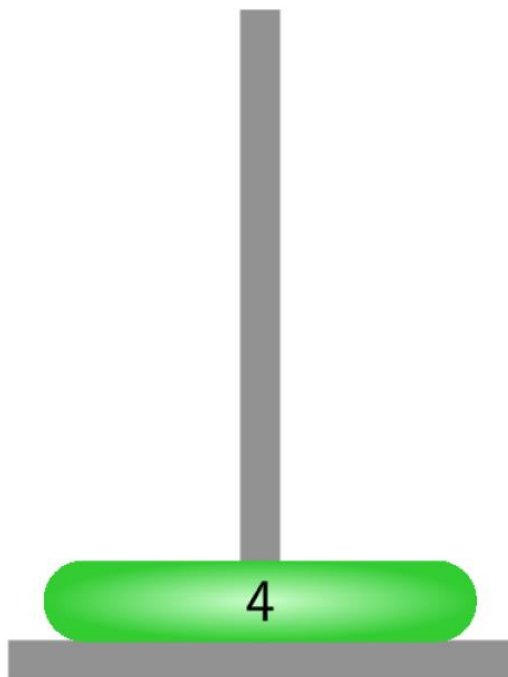
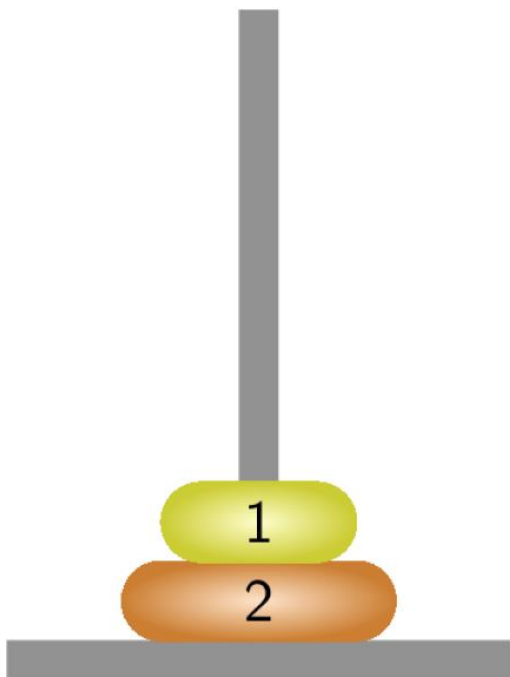

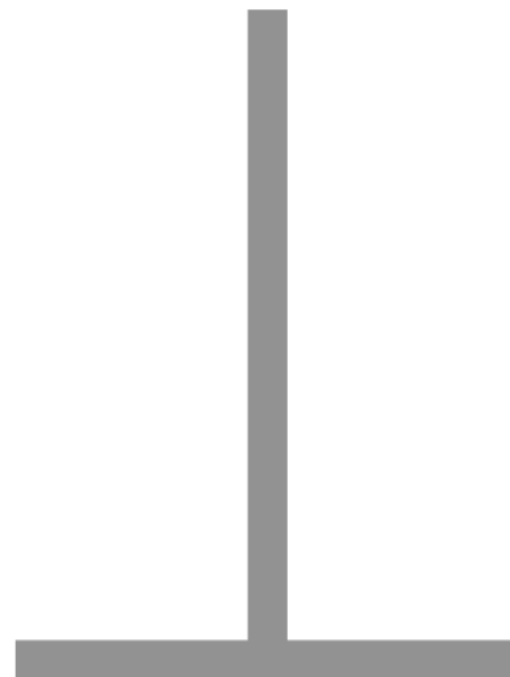
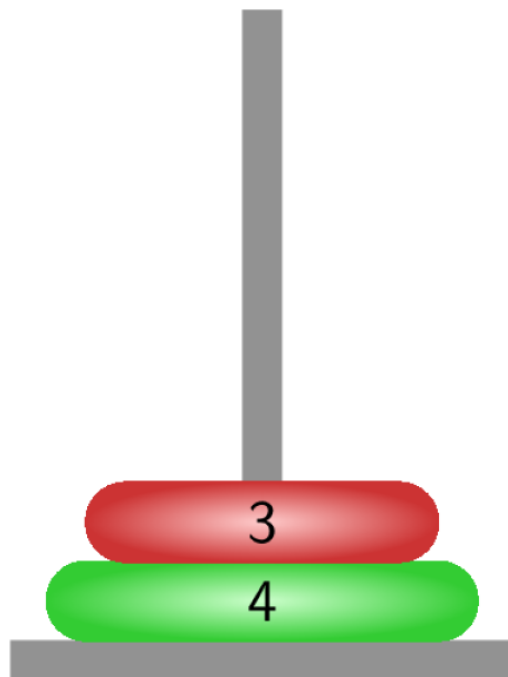
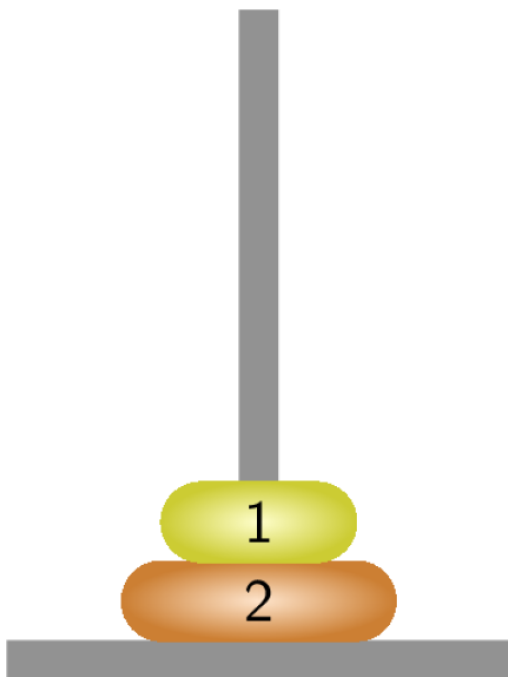

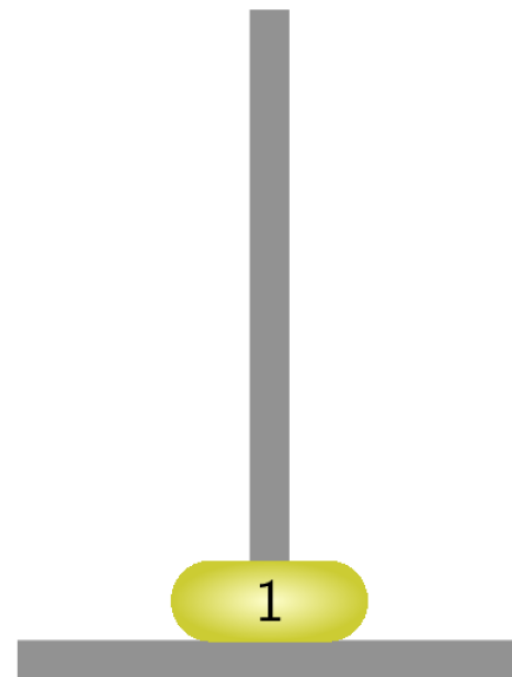
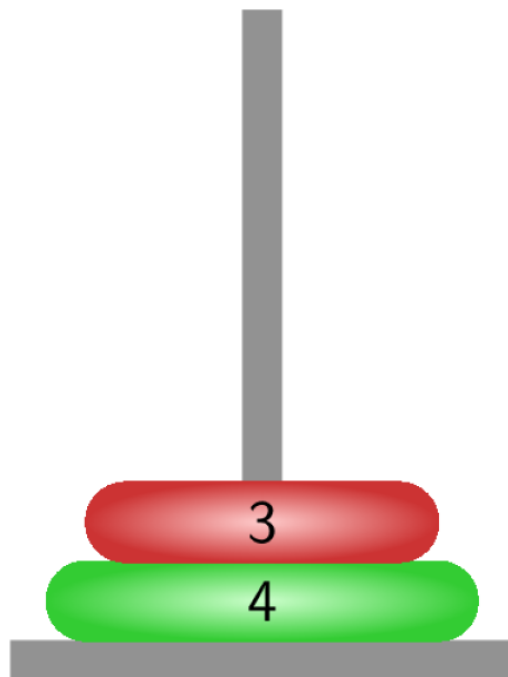
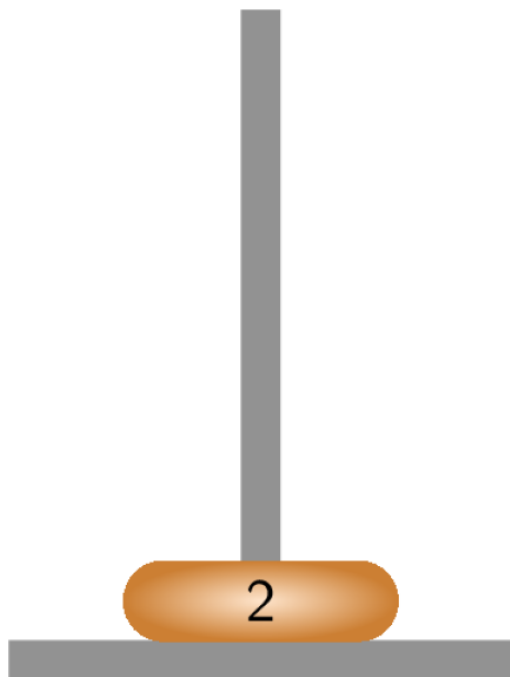

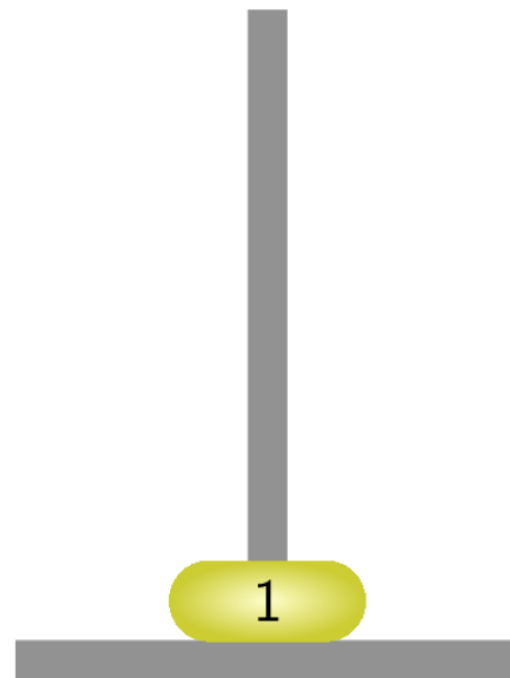
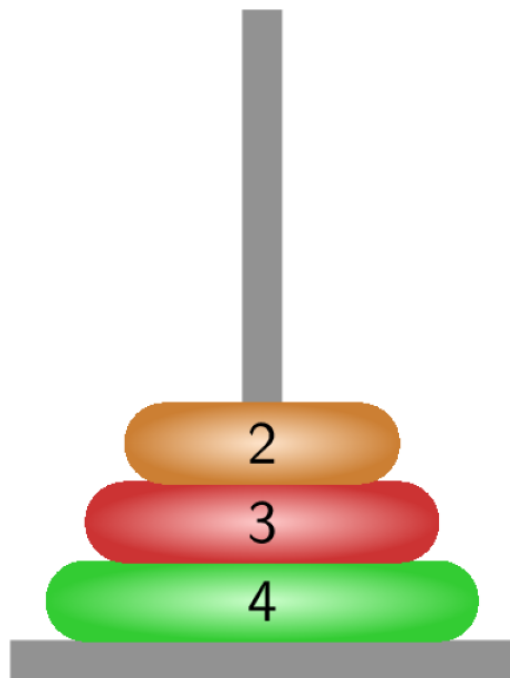
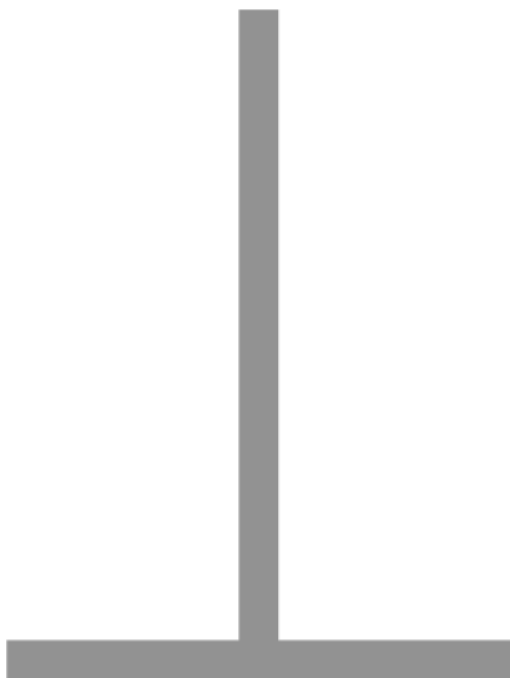

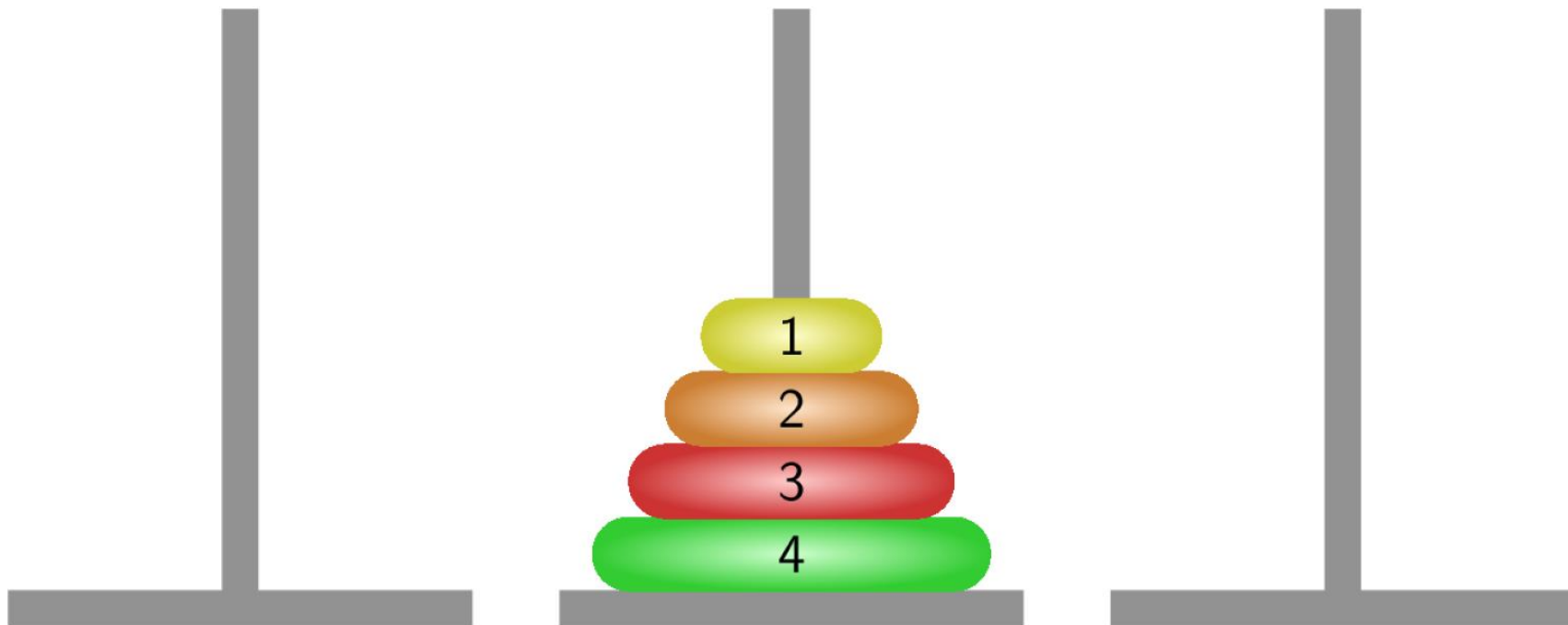

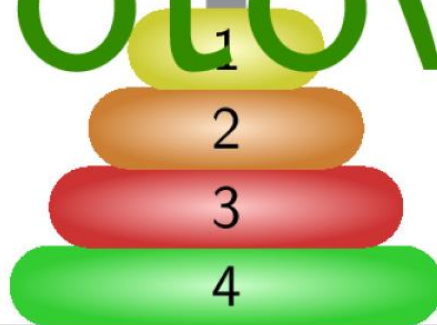

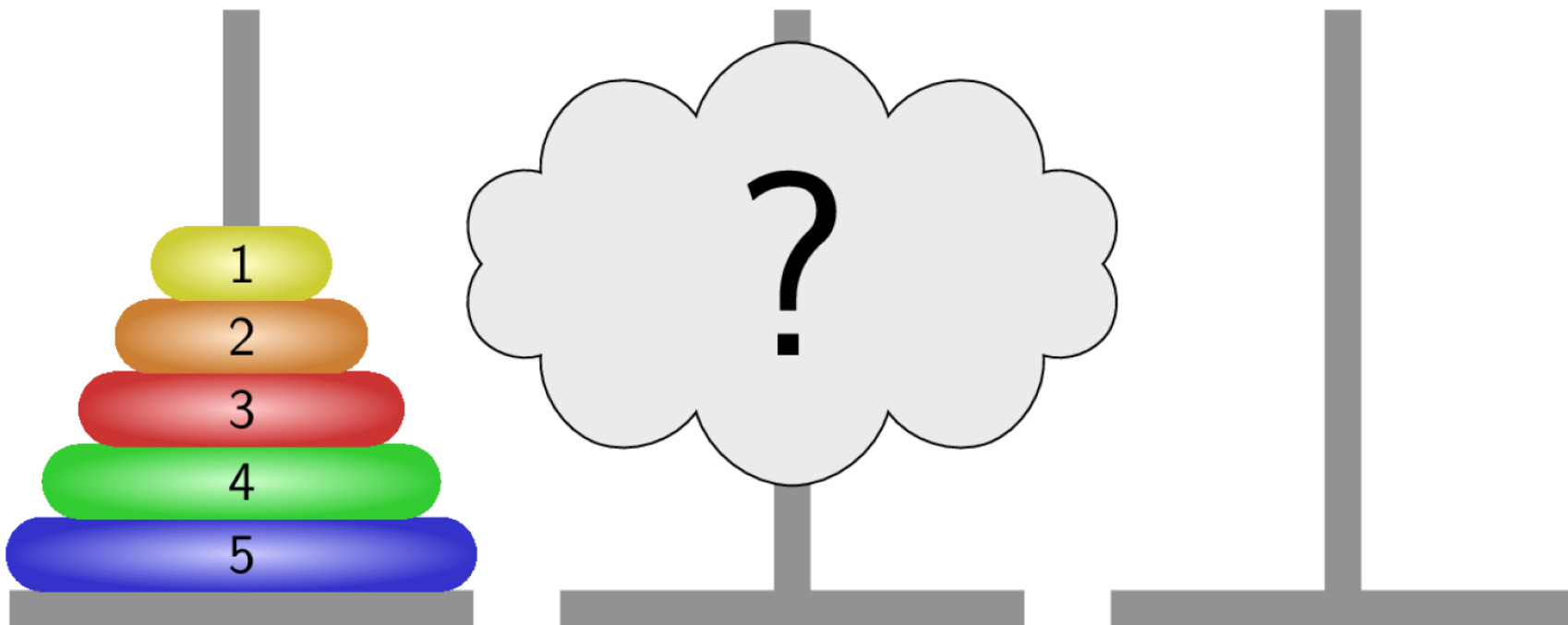

Hotovo

Příklad – hanojské věže

■ Řešení

```
def moveTower(n, tFrom, tTo, tmp):  
    if n > 0:  
        moveTower(n-1, tFrom, tmp, tTo) #move to tmp  
        print("Moving disk from", tFrom, "to", tTo)  
        moveTower(n-1, tmp, tTo, tFrom) #move from tmp  
  
discs = 4  
moveTower( discs, 1, 2, 3)
```


Příklad – hanojské věže

Příklad výpisu

■ 1 disk

Moving disk from 1 to 2

■ 2 disky

Moving disk from 1 to 3

Moving disk from 1 to 2

Moving disk from 3 to 2

■ 3 disky

Moving disk from 1 to 2

Moving disk from 1 to 3

Moving disk from 2 to 3

Moving disk from 1 to 2

Moving disk from 3 to 1

Moving disk from 3 to 2

Moving disk from 1 to 2

■ 4 disky

Moving disk from 2 to 1

Moving disk from 2 to 3

Moving disk from 1 to 3

Moving disk from 1 to 2

Moving disk from 3 to 2

Moving disk from 3 to 1

Moving disk from 2 to 1

Moving disk from 3 to 2

Moving disk from 1 to 3

Moving disk from 1 to 2

Moving disk from 3 to 2

Rekurzivní algoritmy

- Rekurzivní funkce jsou přímou realizací rekurzivních algoritmů
- Rekurzivní algoritmus předepisuje výpočet „*shora dolů*“ v závislosti na velikosti vstupních dat
 - Pro nejmenší (nejjednodušší) vstup je výpočet určen přímo
 - Pro obecný vstup je výpočet předepsán s využitím **téhož** algoritmu pro **menší vstup**
- Výhodou rekurzivních funkcí je jednoduchost a přehlednost

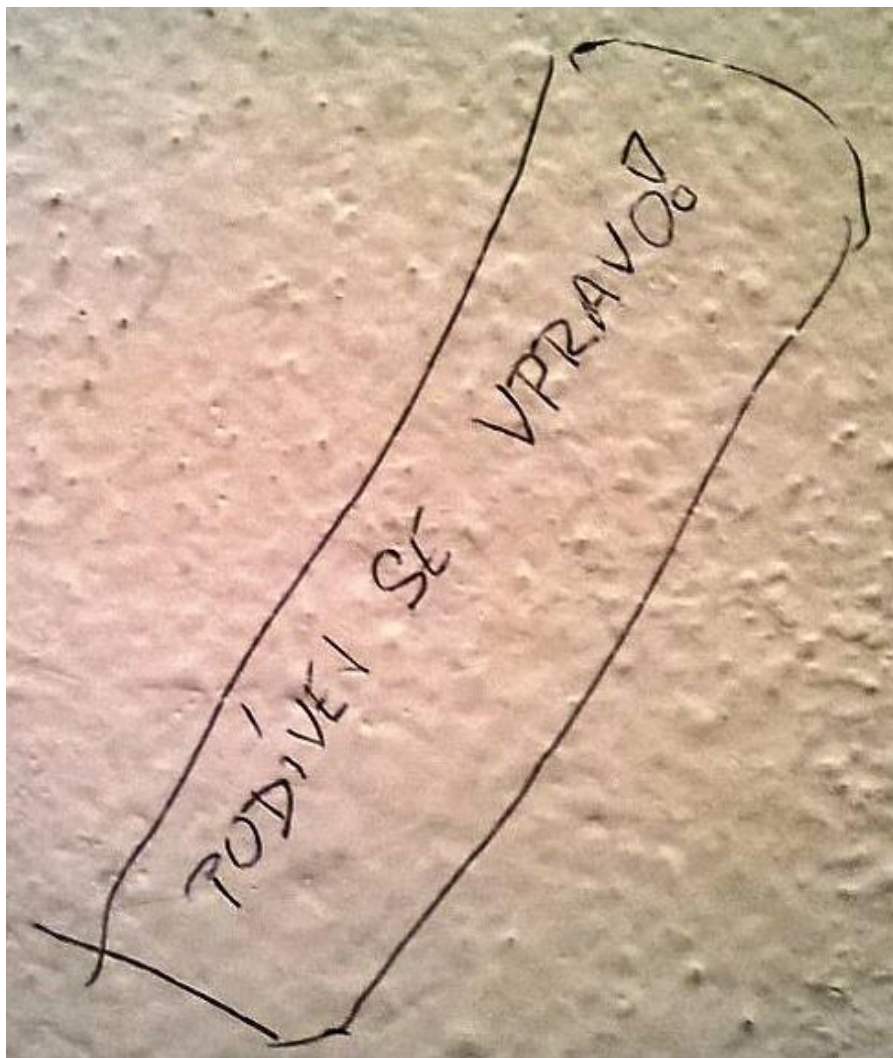
Rekurzivní algoritmy

- Příklad (pseudokód)

```
def recursion(n):  
    # do something before recursion  
    if n is "trivial":  
        return "solution" # or just do nothing  
    else:  
        sol = recursion(n - 1)  
        # do something after recursion  
    return n + sol
```

Rekurzivní algoritmy

- Příklad (studentská grafika)

Je toto rekurze?

Rekurzivní algoritmy

- Nevýhodou rekurzivních algoritmů může být časová náročnost způsobená např. zbytečným opakováním výpočtu
- Řadu rekurzivních algoritmů lze nahradit iteračními, které počítají výsledek „*zdola nahoru*“, tj. od menších (jednodušších) vstupních dat k větším (složitějším)
- Pokud algoritmus „*zdola nahoru*“ nenajdeme, lze rekurzivitou odstranit pomocí zásobníku

Např. zásobník využijeme pro uložení stavu řešení problému

- Př. – binární řešení hanojských věží

```
def hanoiBinary(n):  
    for x in range(1, 1<<n):  
        print( "move from", (x&x-1) % 3, "to", ((x | x-1) + 1) % 3 )
```

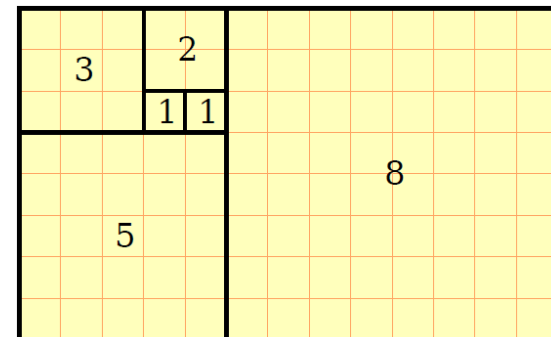
Příklad – Fibonacciho posloupnost

- 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, ...

Nebo 0, 1, 1, 2, 3, 5, ...

- $F_n = F_{n-1} + F_{n-2}$ pro $F_1 = 1, F_2 = 1$

nebo $F_1 = 0, F_2 = 1$

- Nekonečná posloupnost přirozených čísel, kde každé číslo je součtem dvou předchozích
- Limita poměru dvou následujících čísel Fibonacciho posloupnosti je rovna **zlatému řezu**
 - Sectio aurea – ideální poměr mezi různými délkami
 - Rozdělení úsečky na dvě části tak, že poměr větší části ku menší je stejný jako poměr celé úsečky k větší části
 - $\varphi = \frac{1+\sqrt{5}}{2} \approx 1,618\ 033\ 988\ 749\ 848\ ...$

Příklad – Fibonacciho posloupnost

■ Historie

- Indičtí matematici (450 nebo 200BC)
- Leonardo Pisano (1175 – 1250) – popis růstu populace králíků

Italský matematik známý také jako Fibonacci

- F_n – velikost populace po n měsících za předpokladu, že
 - První měsíc se narodí jediný pár
 - Narozené páry jsou produktivní od 2. měsíce svého života
 - Každý měsíc zplodí každý produktivní pár jeden další pár
 - Králíci nikdy neumírají, nejsou nemocní atp.

■ Henry E. Dudeney (1857 – 1930) – popis populace krav

- „Jestliže každá kráva vyprodukuje své první tele (jalovici) za rok a poté každý rok jednu další jalovici, kolik budete mít krav za 12 let, jestliže žádná nezemře a na počátku budete mít jednu krávu?“

Po 12 let je k dispozici jeden či více býků

Příklad – Fibonacciho posloupnost

- Řešení

- Platí:

- $f_0 = 1$
- $f_1 = 1$
- $f_n = f_{n-1} + f_{n-2}$, pro $n > 1$

```
def fibonacci(n):  
    if n < 2: return 1  
    return fibonacci(n-1) + fibonacci(n-2)
```

Zápis je elegantní, ale je takový výpočet efektivní?

Příklad – Fibonacciho posloupnost

- Řešení

- Platí:

- $f_0 = 1$
- $f_1 = 1$
- $f_n = f_{n-1} + f_{n-2}$, pro $n > 1$

```
def fibonacci(n):  
    if n < 2: return 1  
    return fibonacci(n-1) + fibonacci(n-2)
```

Zápis je elegantní, ale je takový výpočet efektivní?

Příklad – Fibonacciho posloupnost

- Počet operací při výpočtu Fibonacciho čísla

```
def fibonacciR(n):  
    global counter  
    counter += 1  
    if n < 2: return 1  
    return fibonacciR(n-1) + fibonacciR(n-2)
```

```
def fibonacciI(n):  
    global counter  
    fib = fibM1 = fibM2 = 1  
    for i in range(2, n+1):  
        fibM2 = fibM1  
        fibM1 = fib  
        fib = fibM1 + fibM2  
        counter += 3  
    return fib
```

```
counter = 0  
print(fibonacciR(30), counter)
```

1346269 2692537

```
counter = 0  
print(fibonacciI(30), counter)
```

1346269 87

Příklad – Fibonacciho posloupnost

- Rekurzivní výpočet
 - Počet operací roste exponenciálně s $n \sim 2^n$
- Iterační algoritmus
 - Počet operací je proporcionální k $n \sim 3n$
- Skutečný počet operací závisí na konkrétní implementaci, programovacím jazyku (překladači) a hardware

O efektivitě a složitosti algoritmů budeme hovořit v jedné z příštích přednášek

Připomeňte si rekurzi v řadících algoritmech

Základy algoritmizace

- Dnes:

- Rekurze

- Faktoriál
 - Obrácený výpis posloupnosti
 - Hanojské věže
 - Fibonacciho posloupnost

- Více najdete např. na

- <http://algosaur.us/recursion/>
 - <https://mitpress.mit.edu/sicp/full-text/book/book-Z-H-11.html>

Příště vyhledávání a řazení 3.